

”ITSESTÄ ULOSPÄIN, YHDESSÄ TOIMIEN JA YHTEISEKSI HYVÄKSI”

Aktiivinen kansalaisuus Suomessa

Pro gradu -tutkielma

Sirpa Korpi

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatustiede

Lapin yliopisto

2017

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Itsestä ulospäin, yhdessä toimien ja yhteiseksi hyväksi”

Aktiivinen kansalaisuus Suomessa

Tekijä: Sirpa Korpi

Koulutusohjelma/pääaine: Kasvatustiede

Työnlaji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 61

Liitteitä 2

Vuosi: 2017

Tiivistelmä

Tässä tutkielmassa tutkittiin aktiivista kansalaisuutta ja sen lähellä olevaa kansalaistoimintaa. Aihe on ajankohtainen, koska Suomessa ylimpiä päättäjiä myöten on huolestuttu kansalaisyhteiskunnan tilasta. Ihmiset jättävät äänestämättä vaaleissa eivätkä kiinnostu lähidemokratiasta. Aktiivisen kansalaisuuden opintokokonaisuuksia on liitetty valtakunnallisiin opetussuunnitelmiin, ja Euroopan Unioni on tehnyt monta vuotta kampanjaa kansalaistoiminnan puolesta.

Tutkielma toteutettiin yksilö- ja ryhmähaastatteluna sekä sähköpostihaastatteluna. Yksittäisiä haastateltavia henkilöitä oli viisi ja ryhmähaastattelussa oli myös viisi henkilöä, sähköpostihaastatteluja tehtiin kaksi kappaletta. Kaikki haastateltavat olivat aktiivisia kansalaisia kansalaistoiminnan eri kentiltä.

Aktiivinen kansalaisuus tapahtuu kansalaisyhteiskunnassa. Suurin osa suomalaisesta kansalaistoiminnasta tapahtuu erilaisissa kansalaisjärjestöissä, esimerkiksi yhdistyksissä, järjestöissä ja poliittisissa puolueissa. Tämän päivän haasteena on saada lisää aktiivisia kansalaisia mukaan kansalaistoimintaan. Nuoria pitää myös rohkaista osallistumaan.

Tämän tutkielman perusteella aktiivisen kansalaisen osallistumismotiivit ovat yhteiskunnallinen vaikuttaminen, sosiaaliset suhteet, tunne, itsensä kehittäminen ja vanhempien perintö.

Avainsanat: aktiivinen kansalaisuus, kansalaistoiminta, kansalaisyhteiskunta, kolmas sektori. fenomenografia

Sisällys

Tiivistelmä	2
1. Johdanto	5
2. Aktiivinen kansalaisuus.....	7
2.1. Kansalaisyhteiskunta.....	10
2.2. Aktiivisen kansalaisuuden historia.....	12
3. Aikaisemmat tutkimukset.....	15
4. Tutkimusmenetelmät	20
4.1. Laadullinen tutkimus.....	20
4.2. Fenomenografia	21
4.3. Haastattelu	22
5. Tutkimuksen analysointi	27
5.1. Analyysin ensimmäinen vaihe	28
5.2. Analyysin toinen vaihe.....	30
5.3. Analyysin kolmas vaihe	31
5.4. Analyysin neljäs vaihe	33
6. Kuvauskategoriat ja tutkimuksen tulokset.....	34
6.1. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	35
6.2. Sosiaaliset suhteet	40
6.3. Tunne	46
6.4. Itsensä kehittäminen.....	48

6.5. Perintö vanhemmilta.....	50
6.6. Kuvauskategorioiden ulkopuoliset käsitykset.....	52
7. Johtopäätökset	55
8. Pohdinta	58
Lähteet:.....	61
LIITTEET	69

1. Johdanto

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin aktiivista kansalaisuutta, koska haluttiin tietää, millaisia käsityksiä ihmisillä on aktiivisesta kansalaistoiminnasta ja mitä aktiivinen kansalaisuus heille merkitsee. Tutkijalla on itsellään monivuotinen kokemus aktiivisesta kansalaisuudesta ja koska tämä on hänelle ”sydämenasia”, hän halusi tutkia sitä lähemmin.

Aktiivinen yksilö harrastaa itselle tärkeitä asioita, aktiivinen kansalainen osallistuu ja vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin. Kansalaistoiminnaksi aktiivisuus muuttuu siinä vaiheessa kun henkilö konkreettisesti tarttuu toimeen ja alkaa tehdä jotain hyvää toisten ihmisten hyväksi.

Suurin osa suomalaisesta kansalaistoiminnasta tapahtuu erilaisissa kansalaisjärjestöissä, esimerkiksi yhdistyksissä, järjestöissä ja poliittisissa puolueissa. Perinteisten kansalaistoimintojen rinnalle on noussut sosiaalinen media, jota on kutsuttu viidenneksi valtiomahdiksi. Se luo laajat mahdollisuudet kerätä yhteen samanmielisiä henkilöitä, osallistua ja vaikuttaa asioihin sekä kehittää yhteiskunnallista keskustelua ihmisille tärkeistä asioista.

Tässä Pro gradu tutkielmassa esiteltiin aluksi mitä aktiivinen kansalaisuus ja kansalaistoiminta ovat ja miten aktiivinen kansalaistoiminta on kehittynyt Suomessa. Sen jälkeen käytiin läpi aikaisempia tutkimuksia aktiivisesta kansalaisuudesta. Tutkielmassa käytettiin fenomenografista lähestymistapaa, koska haluttiin nimenomaan tietää, millaisia käsityksiä ihmisillä on aktiivisesta kansalaisuudesta ja mitä aktiivinen kansalaisuus heille merkitsee. Tutkielma suoritettiin haastattelemalla aktiivisia kansalaisia kansalaistoiminnan eri kentiltä. Ensimmäiset viisi haastattelua tehtiin yksilöhaastatteluna, kaksi haastattelua sähköpostin välityksellä ja yksi haastattelu tehtiin ryhmähaastatteluna.

Tutkimuskysymykset olivat: ”Millaisia käsityksiä ihmisillä on aktiivisesta kansalaisuudesta? ja Mitä aktiivinen kansalaisuus merkitsee aktiiviselle

henkilölle? Haastatteluissa etsittiin erilaisia, merkityksellisiä käsityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta. Tutkimusvastaukset saatiin ryhmittelemällä eri merkityksiä käsitteikategorioihin.

Tämän tutkielman perusteella aktiiviset kansalaiset nostivat kansalaistoimintaan osallistumiselle suurimmaksi motiiviksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja siinä nimenomaan lähivaikuttamisen. Yhteiskunnallisella vaikuttamisella tarkoitettiin asioiden viemistä eteenpäin poliittisille päättäjille ja oman ryhmän edunvalvontaa. Yhteiskunnallisen keskustelun mahdollisuus koettiin myös tärkeäksi. Tutkielmassa todettiin myös, että yhteisen äänen kuuluminen on tärkeämpää kuin yksilöään kuuluminen. Toiselle sijalle nousivat sosiaaliset suhteet. Uusia tuttavuuksia pidettiin tärkeinä, mutta myös samanhenkisten ihmisten seuraa kaivattiin. Aktiivisella kansalaisuudella koettiin olevan suuri merkitys myös yksinäisyyden poistajana. Se antoi mielekästä tekemistä monen henkilön elämään ja sopi juuri tiettyyn elämäntilanteeseen. Yhdessä tekeminen toisten ihmisten kanssa koettiin tärkeäksi, koska siinä korostui yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuus. Kansalaistoiminnassa on mahdollisuus myös kehittää itseään esimerkiksi oppimalla uusia asioita ja saamalla uusia kokemuksia. Vapaaehtoisuus ja toisten auttaminen oli myös tärkeä motiivi lähteä mukaan kansalaistoimintaan.

Vanhempien aktiivinen kansalaistoiminta periytyi monelle tämän tutkielman tiedonantajalle. Vanhemmat olivat olleet aktiivisia joko poliittisesti ja ammattijärjestöissä tai kyläyhdistyksissä ja vapaaehtoistyössä. Tämän tutkielman tiedonantajat haluavat antaa esimerkkiä aktiivisesta kansalaisuudesta omille lapsilleen ja tutustuttavat heidät kansalaistoimintaan joko kotona käytävän yhteiskunnallisen keskustelun kautta ottamalla heidät mukaan kansalaistoimintaan.

2. Aktiivinen kansalaisuus

Henkilö, joka harrastaa liikuntaa ja kuorolaulua sekä osallistuu sukulaisten rakennustalkoisiin on aktiivinen yksilö. Aktiivinen kansalainen puolestaan toimii muiden kuin oman perheensä tai sukulaistensa hyväksi. Hän käy äänestämässä, allekirjoittaa vetoomuksia tai tukee jotain yhdistystä, hän lahjoittaa rahaa keräyksiin tai osallistuu erilaisiin marsseihin. Aktiivinen kansalainen tekee eettisiä ja yhteiskunnallisia valintoja kotona ja ostoksilla, esimerkiksi kierrättää lasten vaatteita, ostaa lähiruokaa ja välttää tehmaataloudessa tuotettua ruokaa. Hän osallistuu kerrostalon pihatalkoisiin tai lasten harrastustoimintaan ohjaamalla tai hoitaa luottamustehtäviä. Aktiivinen kansalaisuus voi olla jonkin tuotteen boikotoimista, vertaisryhmän jäsenyyttä, tapahtumien järjestämistä ja varainhankintaa. (Alanko 2008, 58; Cantell 2003; Harju 2003, 10 -12, 99 – 100; 2004, 74 – 75; 2010, 14, 27, 154; Wood 2009, 27.)

Kevytaktivistiksi sanotaan kuluttajaa, joka ohjailee elämäntapaansa eettisiin ja ideologisiin perusteisiin ja yrittää parantaa maailmaa arjen valinnoilla siten, ettei esimerkiksi ympäristösyistä osta ulkomaisia tuotteita. Elämäntavan yksinkertaistaminen, vapaaehtoinen vaatimattomuus eli downshifting ja kulutuskarkuruus edustavat tyypillistä kevytaktivismia. Lisäksi reilun kaupan tuotteet, vihreä sähkö ja kierrättäminen ovat kevytaktivismia. Lehtosen (2008) mukaan kevytaktivismi on yksilökeskeistä, sillä he osallistuvat vain itseä kiinnostaviin projekteihin ja jättävät muut asiat huomioimatta. (Lehtonen 2008.)

Kun henkilö muiden kansalaisaktiiviteettien lisäksi osallistuu kunnallispolitiikkaan tai yhdistys- ja järjestötoimintaan sekä tekee konkreettista työtä jonkun asian puolesta, hän tekee kansalaistoimintaa. Kansalaistoiminta on Harjun (2003, 10) antaman määritelmän mukaan *”toimintaa itsestä ulospäin, yhdessä toimien ja yhteiseksi hyväksi.”* Määritelmän mukaan kansalaistoiminnan ensimmäinen tunnusmerkki on se, että ihminen käyttää konkreettisesti omaa työpanostaan.

Sen määrä ei ole olennainen kunhan se vaan toteutuu. Siten pelkästään mukanaolo yhdistyksen juhlissa ei täytä aktiivisen kansalaisuuden kriteereitä, täytyy myös osallistua juhlien järjestämiseen. Myöskään pelkästään jäsenmaksun maksaminen ei ole kansalaistoimintaa, se on vain toiminnan tukemista. (Harju 2003, 10.) Kansalaistoiminnan tulee suuntautua itsestä pois päin. Sen mukaan perheelle tehtävä toiminta ei ole kansalaistoimintaa, koska tekeminen kohdistuu itselle tai omalle perheelle. Konkreettisen tekemisen tulee kohdistua johonkin perheen ja suvun ulkopuoliseen kohteeseen. (Harju 2003, 10 -11.) Kansalaistoiminnan kolmas tunnusmerkki on yhdessä toimiminen. Sen mukaan konkreettista työtä tehdään yhdessä toisten kanssa. Esimerkiksi varainkeräys lippailla johonkin tarkoitukseen ja kaupungin puiston siivoustalkoot ovat yhdessä toisten kanssa tehtävää kansalaistoimintaa. (Harju 2003, 11.) Määritelmän viimeinen osa pitää sisällään sanat yhteiseksi hyväksi. Ei siis riitä, että ollaan mukana sukulaisen rakennustalkoissa. Toiminta voi olla oman asuinalueen kaavoitusasioihin vaikuttamista, nopeusrajoitusten saamista vilkasliikenteiselle kotikadulle tai ”kirppistapahtuman” järjestäminen alueen asukkaille. (Harju 2003, 11.)

Syntyessään lapsi saa kansalaisuuden, aktiiviseksi kansalaiseksi hän muuttuu siinä vaiheessa kun hän alkaa elää ”kans-salaisena” (co-citizen) yhdessä toisten kanssa yhteisössä sovittujen sääntöjen mukaisesti. Jokainen sukupolvi vuorollaan opettaa sen tuleville kansalaisille. Se on sosiaalistumista eli sananmukaisesti demokraattisten juurten kasvattamista. (Niemelä 2011, 242 - 243.) Kotoa opitaan valmius ja mielenkiinto toimia, taitojen oppiminen tapahtuu työelämässä ja käytännön kansalaistoiminnassa. Osallistumaan opitaan vain osallistumalla. (Korsgaard 2001; Laitinen & Nurmi 2007, 16 - 18; Niemelä 2009, 274 - 275; Tomperi & Piattoeva 2005, 247.)

Keskeisin osa suomalaista kansalaistoimintaa tehdään erilaisissa kansalaisjärjestöissä, jotka toimivat yleensä jonkin tietyn, yleishyödyllisen tarkoituksen vuoksi paikallisesti, alueellisesti tai valtakunnallisesti. Yhdistyksillä on yleensä hyväksytyt säännöt ja toimintaorganisaatio sekä sovittu taloudenhoito. Rekisteröityjen yhdistysten lisäksi Suomessa toimii runsaasti

rekisteröimättömiä ryhmiä, kerhoja, klubeja ja muita ihmisten yhteenliittymiä. (Harju 2003, 12 -13.)

Vallankäyttö Suomessa rakentuu edustuksellisen demokratian varaan. Järjestelmän toimivuus perustuu siihen, että ihmiset äänestävät vaaleissa, poliittiset puolueet ja valitsijayhdistykset asettavat ehdokkaita vaaleihin ja että on henkilöitä, jotka ovat valmiita hoitamaan erilaisia luottamustehtäviä vapaa-aikanaan. Toimiva demokraattinen yhteiskunta edellyttää kansalaisilta aktiivisuutta ja kiinnostusta yhteisiä asioita kohtaan. Yhteiskunta kestää sen, että kaikki ihmiset eivät osallistu aktiivisesti kansalaistoimintaan, mutta demokratia on vaarassa jos vain tietyn tyyppiset ihmiset päättävät asioista. Jos yhteiskunta toimisi vain yritysten hallitsemana ja hoitamana, elämä saattaisi olla aika kovaa ja markkinahenkistä, jos taas julkinen sektori vastaisi kaikesta, vaihtoehdot saattaisivat puuttua ja byrokratia saattaisi paisua. Neljännen (perhe, ystäväpiiri) sektorin varassa ei voida hyvinvointiyhteiskuntaa ylläpitää. (Fischer 2006, 22; Harju 2004, 75; 2010, 18.)

Kansalaistoiminta sijoitetaan kolmannen sektorin kenttään. Sillä tarkoitetaan Suomessa yksityisen (yritykset) ja julkisen (valtio ja kunnat) sektorin rinnalla olevia järjestäytyneitä toimijoita, joita ovat kansalaisten muodostamia ja johtamia yhdistyksiä, osuuskuntia ja säätiöitä. (Harju 2003, 15.) Hän toteaa lisäksi, että kaikessa kansalaistoiminnassa on mukana kansalaisaktiivisuutta, mutta kaikki kansalaisuusaktiivisuus ei ole kansalaistoimintaa. Kansalaisaktiivisuus on yksilökeskeisempi asia, sillä siitä voi puuttua yhteinen tekeminen, konkreettinen työ ja toiminta yhteiseksi hyväksi. (Harju 2003, 15.)

Aktiivinen kansalaisuus ja aktivismi eivät ole synonyymejä; vaikka aktivistit ovat aktiivisia kansalaisia, kaikki aktiiviset kansalaiset eivät kuitenkaan ole aktivisteja. Perinteisesti aktivisteilla on tarkoitettu suoran toiminnan kannattajia, tietyn asian tai aatteen puolesta toimivia, joskus laittomiakin keinoja käyttäviä henkilöitä. (Laitinen & Nurmi 2004.) Ad hoc – kansalaisaktivistit toimivat ja vaikuttavat suoraan asioihin ilman perinteisiä yhdistyksiä tai poliittisia puolueita. Toiminta on hyvin tilannesidonnaista ja se voi liittyä esimerkiksi luonnonsuojeluun. Toiminta päättyy kun asia on saatu ratkaistua tai viesti on saatu perille poliittisille

päättäjille. Esimerkkejä yhden asian aktivistiliikkeistä ovat muun muassa vuonna 1979 perustettu Kojjärvi-liike, jonka avulla Kojjärvi säästyivät kuivattamiselta ja esimerkiksi vuonna 2007 perustettu Pro Hanhikivi, joka haluaa säilyttää Pyhäjoen Hanhikiven niemen ydinvoimasta vapaana luonto- ja virkistysalueena. (Harju 2003, 14, 75 - 76; Hanhikivi 2017.)

2.1. Kansalaisyhteiskunta

Aktiivista kansalaisuutta toteutetaan kansalaisyhteiskunnassa, joka toimii ihmisten keskuudessa, heidän arjessaan ja siten luontevasti välittää kuuluville ihmisten huolia, toiveita ja tarpeita. Suomalainen kansalaisyhteiskunta koostuu kansalais-, järjestö- ja ammattiyhdistystoiminnasta, uskonnollisista järjestöistä, puolueista, pienimuotoisista osuustoimintaliikkeistä, säätiöistä ja vapaasta sivistystyöstä. (Siisiäinen 1996a, 13, 41-43.)

Vuoden 2017 alussa rekisteröityjä yhdistyksiä oli Yhdistysrekisterissä 135 000 kappaletta. Suurimmat järjestöryhmät olivat harrastus-, liikunta- ja kulttuurijärjestöt, ammatti- ja elinkeinoyhdistykset sekä sosiaali- ja terveysyhdistykset. Näiden lisäksi Suomessa toimi useita rekisteröimättömiä ryhmiä, kerhoja, klubeja ja muita ihmisten yhteenliittymiä. Puolueissa jäseniä oli reilut 240 000 (vuonna 2016). Järjestöissä oli yhteensä noin 15 miljoonaa henkilöjäsentä. Noin 75 prosenttia suomalaisista on elämänsä aikana jonkin yhdistyksen jäsen. (Harju 2003, 99 – 100; 2004, 74 – 75; 2010, 13, 27, 91; Kansalaisfoorumi 2017; Korsgaard 2001b, 10 – 11; PRH 2017; Siisiäinen 1996a, 13, 41 -43; Suomen Vaalitutkimusportaali 2016.)

Kansalaisjärjestö toimii aina jonkin asian tai tilanteen parantamiseksi ja sen päämäärä on aina jollakin tavalla yleishyödyllinen. Järjestö voi olla paikallinen, alueellinen, valtakunnallinen tai maailmanlaajuinen. (Harju 2003, 13.) Paikallisia järjestöjä voivat olla esimerkiksi asukasyhdistykset ja vanhempainyhdistykset, alueellisia kotiseutujärjestöt ja potilasjärjestöt, valtakunnallisia esimerkiksi lastensuojelu- ja eläinsuojeluyhdistykset sekä ammattiyhdistykset.

Maailmanlaajuisia järjestöjä ovat esimerkiksi Greenpeace, Unicef ja Amnesty International. Kansalaisjärjestöillä on tärkeä tehtävä toimia siltana eri yhteiskunta-, sosiaali- ym. ryhmien välillä. (Kansalaisfoorumi 2017.)

Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen (2011) mukaan miehet tekivät vapaaehtoistyötä hieman enemmän kuin naiset. Heitä kiinnostivat enemmän urheilu- ja liikuntaseurat, asukasyhdistykset, kylätoimikunnat, taloyhtiöt, luonto- ja ympäristöyhdistykset sekä erilaiset harrastusjärjestöt. Naiset puolestaan osallistuvat enemmän sosiaali- ja terveysjärjestöjen, uskonnollisten yhdistysten, maa- ja kotitalousalojen neuvontajärjestöihin sekä koulun ja päiväkodin vanhempain toimintaan. Ikäryhmittäin tarkasteltaessa eniten vapaaehtoistyötä tekivät keski-ikäiset (45–64-vuotiaat). Korkeasti koulutetut tekivät vapaaehtoistyötä matalammin koulutettuja enemmän. Yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt tekivät runsaasti vapaaehtoistyötä. Länsi-Suomessa ja erityisesti maaseudulla osallistuttiin vapaaehtoistyöhön hieman enemmän kuin muualla Suomessa. (Tilastokeskus 2011.)

Monet järjestöt osallistuvat erilaisiin lipaskeräyksiin. Esimerkiksi Kirkon Ulkomaanapu järjestää Yhteisvastuukeräyksiä vuosittain. Vuoden 2017 kampanjateemana on ihmiskaupan uhrien auttaminen. Suomen Punainen Risti puolestaan kerää Nälkäpäivä-keräyksen avulla varoja katastrofirahastoonsa. Sotaveteraanikeräyksiä on kerätty vuosittain veteraanien, invalidien sekä heidän puolisoidensa kuntoutukseen, kotiavun järjestämiseen, lääkkeisiin ja apuvälineisiin. (Kirkon Ulkomaanapu 2017; Suomen Punainen Risti 2017; Veteraanivastuu 2017.)

Perinteisen yhdistystoiminnan kilpailijaksi on tullut uusia vapaamuotoisia, ei-rekisteröityjä kansalaistoimintamuotoja, jotka toimivat sosiaalisessa mediassa. Yleensä ne ovat projektimaisia ja keskittyvät joidenkin yksittäisten tapahtumien järjestämiseen, esimerkiksi yleiset puiston siivoustalkoot. (Niinikoski & Välikangas 2012.)

2.2. Aktiivisen kansalaisuuden historia

Suomessa 1700-luvulla perustetut yhdistykset olivat vapaamuurariveljeskunnan looseja ja muita salaseuroja ja niiden jäseninä olivat muun muassa kauppiaat ja papiston jäsenet. Näitä seurasivat erilaiset sivistysseurat, kuten kaunokirjallisuutta ja kansallisia kysymyksiä käsittelevä Aurora-seura. Vuonna 1797 perustettiin Suomen Talousseura edistämään maanviljelyä. (Alapuro & Stenius 1989, 23; Harju 2003, 21 -22, 26.)

1800-luvulla perustettiin useita eri yhdistyksiä, joissa nostettiin kansallistunnetta ja pohdittiin talouselämää, kasvatusta ja politiikkaa. Muun muassa Lauantaiseura toteutti ideoita käytännössä ja perusti puolestaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran, jonka perusajatuksena oli kansallinen yhteenkuuluvuus ja se keskittyi kansanperinteen keräämiseen ja suomenkielen viljelyyn. (Harju 2007; Yle.fi.) Näiden nuorten miesten perustamien yhdistysten lisäksi naiset alkoivat perustaa uusia sivistys- ja hyväntekeväisyysseuroja kuten esimerkiksi rouvasväenyhdistykset, jotka keskittyivät hyväntekeväisyyteen. (Alapuro & Stenius 1987, 26 -27; Harju 2003, 22; Yle.fi. 2017)

1800- luvun lopulla esimerkiksi Työväenliike alkoi kasvattaa ja kouluttaa sekä maltillisesti parantaa työläisten elinoloja. Suomen Nuorison Liitto (1881) keskittyi valistamaan maalaisnuorisoa ja *"poistamaan juoppoutta ja muita huonoja tapoja"*. Naisasialiike ryhtyi ajamaan naisen asemaa ja ensimmäiset Kotiseutuyhdistykset syntyivät vaalimaan ihmisten omien asuinseutujen kulttuuria ja elinympäristöä. (Alapuro & Stenius 1987, 50 -51; Harju 2003, 23.)

Ensimmäiset sosiaali- ja terveysjärjestöt keskittyivät auttamaan vaikeissa tilanteissa olevia ihmisiä. Vanhimpia näistä järjestöistä ovat Suomen Punainen Risti, Suomen Mielenterveysseura ja Keuhkovammaliitto. Näiden lisäksi kristilliset järjestöt perustivat hyväntekeväisyysyhdistyksiä, esimerkiksi Pelastusarmeijan ja Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen. Aktiiviset kansalaiset olivat alun perin opettajia, pappeja ja vastaavia ammatinharjoittajia,

vähitellen myös asianomaiset ihmiset itse pääsivät mukaan toimintaan. (Harju 2007; Vuorinen ym. 2004, 8).

1900- luvun alkupuolella puolueet alkoivat kehittyä poliittisiksi modernissa mielessä ja kansalaiset veloitettiin äänestämään. Ennen toista maailmansotaa perustettiin lukuisia poliittisesti oikealla olevia yhdistyksiä, kuten esimerkiksi Lapuan liike. Ne jouduttiin lakkauttamaan sodan jälkeen rauhansopimuksen määräysten vuoksi. Niiden tilalle perustettiin sosialistisia ja kommunistisia yhdistyksiä, esimerkiksi Suomi – Neuvostoliitto – Seura. Ammatillinen järjestötoiminta aloitti kasvunsa, työntekijät järjestäytyivät sekä SAK:n että muiden keskusjärjestöjen riveihin. Työnantajat puolestaan olivat perustaneet Suomen Yrittäjien Keskusliiton jo vuonna 1933. (Harju 2007.) Sotien jälkeen muuta vapaa-ajan toimintaa oli tarjolla vähänlaisesti, joten se oli yhdistysten kulta-aikaa. (Siisiäinen 1996b, 38 – 40.)

1960-luvulle tultaessa kansalaisjärjestöjen jäsenmäärät alkoivat vähetä. Ihmiset muuttivat työpaikkojen perässä kaupunkeihin ja uudet vapaa-ajan harrastukset nostivat kannatustaan yhdistysten kustannuksella eikä ihmisillä enää jäänyt aikaa ja energiaa järjestöihin yhtä paljon kuin edellisinä vuosikymmeninä. Toisaalta poliittinen toiminta vilkastui 1960-luvun lopulta lähtien kun suuret ikäluokat muuttivat opiskeluiden perässä kaupunkeihin ja löysivät järjestöyön uudelleen. Poliittisen järjestöyön merkitys jatkui vielä 1970-luvulla, kunnes ne alkoivat menettää jäseniään 1980-luvulla, jolloin uudenlaiset luonnon - ja ympäristöjärjestöt levisivät Suomeen. Esimerkiksi Vihreä liike perustettiin aluksi yhdistyksenä; puolueeksi se rekisteröitiin vuonna 1988. (Siisiäinen 1996b, 42; Harju 2003, 24 - 26; Vihreät De Gröna.) Kansainvälistymisen ja internetin myötä 1990-luvun eläinaktivistit ja globalisaation vastaiset liikkeet rantautuivat Suomeen. (Attac; Harju 2003, 27 -28.)

Vuosituhanneksen lopulla kansalaistoiminnan tilanne huolestutti poliittisia päättäjiä ympäri maailman. Euroopan Unionissa sekä useissa sen jäsenvaltioissa huolestuttiin demokratiaongelmasta ja se nostettiin kansainvälisesti poliittiseksi agendaksi. (Erikson 2009, 192 – 193.) Myös Suomessa aloitettiin aktiiviseen kansalaisuuteen tähtääviä kansallisia ohjelmia ja hankkeita, muun muassa

Sisäasiainministeriön Osallisuushanke vuosina 1998–2002 ja Kuule kansalaista -hanke. Hallituksen kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma vuosina 2003–2007 oli laaja aktiivisen kansalaisuuden ja kansalaistoiminnan edistämiseen tähdännyt hanke, jonka tavoitteiksi kiteytyi pyrkimys ”*edistää aktiivista kansalaisuutta, kansalaisyhteiskunnan toimintaa, kansalaisen yhteiskunnallista vaikuttamista ja edustuksellisen demokratian toimivuutta sekä äänestämiskiivisuuden kohottamista.*” (Erikson 2009, 192 - 193; Hallituksen strategia-asiakirja 2005, 55; Tomperi & Piattoeva 2005, 261.)

Vuosi 2013 oli Euroopan kansalaisten teemavuosi. Sen tavoitteina oli ”*lisätä kansalaisten tietoa heidän oikeuksistaan EU:n kansalaisina, pystyäkseen puolustamaan ja hyödyntämään oikeuksiaan paremmin ja toisekseen saada kansalaiset kiinnostumaan EU-asioihin vaikuttamisesta ja osallistumaan EU-asioista käytäviin keskusteluihin.*” (Eurooppalainen Suomi ry 2017.)

Tällä hetkellä (2014 – 2020) toteutetaan Kansalaisten Eurooppa-ohjelmaa, jonka tavoitteena ”*on edistää suvaitsevaisuutta ja rakentaa monimuotoista ja monikulttuurista Eurooppaa sekä rohkaista eurooppalaisia toimielimiä ja osallistujamaiden kansalaisia, kuntia ja kansalaisjärjestöjä keskinäiseen vuorovaikutukseen.*” Ohjelmalla rahoitetaan aktiivista kansalaisuutta tukevia hankkeita ja sellaisia hankkeita, jotka rohkaisevat kansalaisia osallistumaan päätöksentekoon. (Opetushallitus 2016.)

3. Aikaisemmat tutkimukset

Suomessa tehdyt Pro gradu - tutkimukset aktiivisesta kansalaisuudesta koskevat pääasiassa kouluissa tapahtuvaa aktiivisen kansalaisuuden opetusta ja yleensä kritiikkiä sitä kohtaan. Oppilaat kritisoivat sitä, ettei heille anneta kouluun liittyviä vaikutusmahdollisuuksia ja opettajat puolestaan siitä, että heiltä odotetaan paljon aktiivisuuden opettamisesta, mutta jatkuva kiire ei anna siihen resursseja. He pääsevät ainoastaan raapaisemaan aktiivisen kansalaisuuden pintaa.

Arto Selkälä (2016) tutki väitöskirjassaan kansalaisuuden hallintaa suomalaisessa sosiaali- ja terveystaloudessa. Hänen mukaansa *”kansalaisaktiivisuuden korostaminen on yhteydessä tuen heikentämiseen erityisesti päihdeongelmaisilta, pitkäaikaistyöttömiltä ja maahanmuuttajilta. Tämä yhteys on riippumatonta kuntien taloudellisista resursseista. Kuntien taloudellisen tilan heikentyessä kansalaisvastuun tukimahdollisuuksia heikentävä vaikutus laajenee koskemaan useampia tuen tarpeessa olevia väestöryhmiä.”* Harju (2010, 18) on Selkälän kanssa samaa mieltä asiasta ja toteaa lisäksi, että kuntien taloudellisista tilanteista johtuen erilaiset potilasjärjestöt ja sosiaalijärjestöt alkavat tulevaisuudessa hoitaa entistä enemmän ihmisten peruspalveluita. Liikuntaseurat tukevat kuntien liikuntatoimintaa, ensi- ja turvakotipalvelut auttavat vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia, kyläyhdistykset toimivat kylien puolestapuhujina kuntien päättyessä koulu- tie- ym. peruspalveluista ja taideyhdistykset tukevat kunnan kulttuuritoimintaa.

Mari Hankala (2011) tutki väitöskirjassaan aktiivista kansalaisuutta koulun sanomalehtiopetuksen näkökulmasta. Hän tutki sitä kolmesta eri näkökulmasta: ensimmäisenä tarkastelukohteena oli sanomalehden rooli mediakasvatuksessa sen alkuaikojista nykypäivään, toisessa nuorten sanomalehtien lukijuuden ja sanomalehtiopetuksen tutkimus sekä kolmannessa aineenopettajaopiskelijoiden sanomalehtien lukijuus ja ajatukset sanomalehden käytöstä opetuksessa. Hankala luonnehtii kansalaisuutta siten, että jokainen on jäsen jossain julkisessa

yhteisössä, kuten kotikunnassa tai valtiossa, ja tällä jäsenellä on yhteisöön liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka perinteisesti on käsitetty poliittiseen toimintaan liittyviksi. Suomessa huolta on kannettu etenkin nuorten vähäisestä yhteiskunnallisesta osallistumisesta, joka on koko länsimaisen yhteiskunnan ongelma. Suomessa ja muualla Euroopassa onkin pyritty viime vuosina edistämään nuorten aktiivista kansalaisuutta erilaisten ohjelmien ja hankkeiden avulla. Hankalan (2011) mukaan perinteisen kansalaisuuden käsitteen ongelmana voidaan pitää sitä, että siihen liitetään vieraaksi koettua velvollisuudentuntoisuutta, kansallisvaltiohapatusta ja nationalismia. Ne eivät kosketa ihmisiä, jotka pitävät kansalaisuuden mukanaan tuomaa oikeutta ja turvaa itsestään selvänä, annettuina etuuksina. Hankalan (2011, 30) mukaan tätä uudenlaista identiteettiä rakentavaa sekä osallistumista, kohtaamista ja välittämistä vahvistavaa aktiivista kansalaisuutta tulisi opettaa kouluissa. Tiedollisen aineksen lisäksi tulisi harjoitella aktiivisena kansalaisena toimimista ja tarjota kannustavia esimerkkejä, sillä aktiivista kansalaisuutta voi parhaiten opettaa yhdistelemällä erilaisia oppimiskokemuksia erilaisissa konteksteissa. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota tunnetason asioihin, arvoihin ja asenteisiin.

Molina Giron ja Luz Alison (2014) tutkivat Kanadan Ontariossa sijaitsevien neljän monikulttuurisen yläkoulun kansalaiskasvatusta ja sitä, miten opettajat vastasivat monikulttuurisuushaasteeseen omissa luokissaan. Kun osa opettajista vältti keskusteluja kulttuurisista ja sosiaalisista eroista, niin toiset opettivat niiden avulla demokraattista kansalaisuutta. Tulokset osoittivat, että keskusteleva lähestymistapa vahvisti opiskelijoiden aktiivisuutta, koska opiskelijat huomasivat, että kaikilla kansalaisilla on samat oikeudet ja vastuut ja siksi kulttuurieroilla ei ole merkitystä kansalaisuudessa. Tutkimuksen tuloksissa todettiin kuitenkin, että opettajat jättivät usein monikulttuuriuden rikkauden huomioimatta. Oikeudenmukaisuuden opettaminen kansalaiskasvatuksessa ohjaa opiskelijoita aktiiviseksi kansalaiseksi yhä monikulttuuristuvammassa yhteiskunnassa.

Jukka Alanko (2008) tutki pro gradu-tutkimuksessaan lukiolaisten opiskelijoiden käsityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta ja heidän mahdollisuuksistaan toteuttaa sitä käytännössä. Tutkimuksessaan (Alanko 2008) tuli siihen johtopäätökseen,

että abiturienttien mielestä äänestämisen, puolue- ja järjestötoiminta sekä muut kollektiivisen vaikuttamisen keinot, kuten mielenosoitukset, vetoomukset ja boikotit sekä mielipidekirjoitukset ovat aktiivista kansalaisuutta parhaimmillaan. Osa abiturienteista kyseenalaisti *”lukion opetussuunnitelmaan sisällytetyn aktiivisen kansalaisuuden tavoitteen oikeutuksen kokonaan ja pitivät sitä omaan autonomiaansa puuttumisena.”* Lisäksi tuli selville, että monet kansalaisaktiivisuuteen myönteisestikin suhtautuvat nuoret halusivat *”säilyttää mahdollisimman suuren riippumattomuuden erilaisiin poliittisiin ja ideologisiin sidonnaisuuksiin osallistuessaan aktiiviseen kansalaistoimintaan.”*

Alangon (2008) mukaan se, että kyetään toimimaan yhteiskunnassa, edellyttää osallistumista ja tietoa vaikuttamisesta, yhteisöllisiä taitoja ja sosiaalista ymmärrystä. Kouluissa annettavan kansalaiskasvatuksen pitäisi kyetä tarjoamaan oikeita kokemuksia vaikuttamisesta opiskelijoiden omiin intresseihin ja samalla huomioida aiempaa enemmän koulun ulkopuolisten oppimisympäristöjen merkitys nuorten sosiaalistumisessa aktiivisiksi kansalaisiksi.

Hanna Kesselin ja Laura Mattilan (2007) pro gradussa puolestaan tutkittiin luokanopettajien käsityksiä ja kokemuksia opettajan roolista aktiiviseksi kansalaiseksi kasvattajana sekä miten opettaja ja koulun toimintakulttuuri kasvattivat oppilaista aktiivisia kansalaisia. Kesseli ja Mattila (2007) haastattelivat tutkimuksessaan kansalaiskasvatuksesta kiinnostuneita luokanopettajia. Tutkimuksen tärkeimpänä tuloksena Kesseli ja Mattila (2007) totesivat, että opettajilla oli suuri merkitys aktiiviseksi kansalaiseksi kasvattajana. Keinot kasvattaa oppilaista aktiivisia kansalaisia olivat aktiivisen kansalaisen mallin näyttäminen, yhteiskunnallisen keskustelun herättäminen ja ylläpitäminen, vastuun antaminen sekä osallistuvan toiminnan mahdollistaminen. Opettajan täytyi kuitenkin itse olla aktiivinen yhteiskunnallinen vaikuttaja, jotta aktiivisen kansalaisen mallin näyttäminen oli mahdollista. Oppilaiden mielipiteitä ei saanut muokata vaan heille tuli antaa valinnanvapaus. Poliittisia mielipiteitä ei saanut tuoda esille. Opettajat rakensivat yhtenä osana koulun toimintakulttuuria, joka osallistavana tuki oppilaan kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi oppilaskuntatoiminnan avulla ja yhteisöllisyyttä luomalla.

Outi Tuomaala (2016) tutki journalistiikan pro gradussaan facebookin ad hoc-ryhmiä kansalaisvaikuttamisen väylinä. Ad hoc –ryhmät ovat tiettyä tarkoitusta varten perustettuja. Mielenkiintoiseksi tutkimuksen teki se, että Tuomaala (2016) totesi ”*sosiaalisen median muovanneen aktiivisista internetin käyttäjistä viidennen valtiomahdin, viidennen sektorin.*” Hänen mielestään sosiaalinen media kaikessa laajuudessaan on kasvattanut merkitystään vallanpitäjien tarkkailussa ja kyseenalaistamisessa ja näin näistä kansalaisten ryhmittymistä on tullut merkittävä yhteiskunnallisiin asioihin kantaaottava valtiomahti.

Tuomaalan (2016) tutkimus osoitti, että motiivit ad hoc-ryhmään liittymiselle olivat tiedon välittäminen, sosiaalinen toiminta, ihmisten tavoittaminen, yhteisöllisyys, positiivisen hengen luominen ja hyväntekeväisyys. He kokivat myös, että yhteiskunnallisiin asioihin voitiin vaikuttaa välillisesti asennemuokkauksen kautta.

Tapio Häyhtiö (2010, 14) tutki väitöskirjassaan ”*internetin vaikutuksia kansalaisten poliittiselle osallistumiselle ja toiminnalle.*” Tutkimuksessa kuvattiin digitaalista verkkopolitiikkaa demokratian, kansalaisuuden, julkisuuden, toiminnan ja kollektiivisen identiteetin kautta. Häyhtiö (2010, 16) keräsi tutkimusaineistoaan internetistä ja perinteisestä mediasta sekä haastatteluista. Tutkimuksessa analysoitiin, kuinka ihmiset loivat itse tai hyödynsivät verkon toimintatilaa pyrkiessään vaikuttamaan poliittisesti. Eri kansalaisjärjestöt, kuten Human Right Watch ja Carbon Trade Watch ylläpitävät internetissä sivustoja, jotka keskittyvät kansalaisvalvontaan ja hyödyntävät sähköpostilistoja, RSS-syötteitä, blogeja ja uutisjulkaisuja. Myös ihmiset itse voivat hyödyntää verkon vuorovaikutteisia sivustoja levittäääkseen itselle tärkeitä asioita ja raportteja julkisuuteen. (Häyhtiö 2010, 77.)

Liisa Ansala (2017) tutki väitöskirjassaan aktiivista kansalaisuutta järjestöaktiivien yliopisto-opiskelijoiden kertomana. Tutkimuksen perusteella yliopistojen tulisi entistä enemmän kannustaa opiskelijoita aktiiviseen kansalaisuuteen ja järjestötoimintaan. Järjestötoiminnan moninaiset hyödyt pitäisi tunnistaa ja tunnustaa osana korkeakoulutusta nykyistä paremmin. Sosiaaliset suhteet saavat järjestötoiminnassa korostetun roolin niin hyvässä

kuin pahassa. Positiivisen järjestökulttuurin luominen on omiaan edistämään oppimista, uusien toimijoiden mukaan tulemistä sekä tuomaan esiin kaikkia niitä järjestötoiminnan hyviä piirteitä, joita aktiiviseen kansalaisuuteen liittyy. Järjestöaktiivit oppivat toiminnassa arvokkaita taitoja ja kokevat olevansa valmiimpia kohtaamaan työelämän haasteet. Järjestötoiminnassa tapahtuvaa oppimista ovat muun muassa kommunikaatiotaidot, yhteistyötaidot, päätöksentekotaidot sekä poliittisen osallistumisen taidot. Järjestötoiminnasta voisi huolellisella työllä tulla saumaton osa yliopistojen oppimisympäristöä ja työelämää.

Lähimpänä tätä tutkielmaa oli Jason John Woodin (2009) tutkimus, jossa hän tutki nuorten (14 – 16-vuotiaiden) käsityksiä ja kokemuksia aktiivisesta kansalaisuudesta jokapäiväisessä, oikean elämän kontekstissa. Woodin tutkimuksen nuoret määrittivät aktiivisen kansalaisuuden yhteisön jäsenyyteen ja statukseen, sosiaaliseen vastuuseen ja politiikan ymmärtämiseen (political literacy). Se tarkoittaa sitä, että nuoret oppivat valveutumaan poliittisesti ja oppivat vaikuttamaan ja samalla sisäistävät lukemansa poliittiset tekstit. Woodin (2009) tutkimuksessa nuoret määrittivät aktiivisen kansalaisuuden oikeuksiin, vastuisiin, toisista huolehtimiseen, kontrolliin, (itsekontrolli, itsenäisyys, vaikuttamismahdollisuus), päätöksentekoon ja toisten kunnioitukseen. Nämä käsitteet näkyvät arkipäivän haasteissa. Woodin tutkimuksen tarkoituksena oli pääasiassa ymmärtää kuinka nuoret ihmiset itse käsitteellistävät ja kokevat aktiivisen kansalaisuuden omilla sanoillaan (Wood 2009, 5). Woodin tuloksia ei voi suoraan verrata tämän tutkielman tuloksiin, koska hänen tiedonantajansa olivat alaikäisiä ja siten asuivat vielä vanhempiansa luona. Kun taas tämän tutkielman tiedonantajat olivat aikuisia ihmisiä ja itse vastuussa perheistään.

4. Tutkimusmenetelmät

Tässä tutkielmassa tutkittiin sitä, millaisia käsityksiä ihmisillä on aktiivisesta kansalaisuudesta ja mitä aktiivinen kansalaisuus merkitsee heille. Aineistosta etsittiin erilaisia merkityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta ja ryhmiteltiin ne aluksi erilaisiin merkityskategorioihin. Niitä verrattiin keskenään ja kategorioitiin laajempiin kuvauskategorioihin, jotka samalla ovat tutkielman tuloksia.

4.1. Laadullinen tutkimus

Tämä tutkielma tehtiin laadullisesti eli kvalitatiivisesti. Laadullisen tutkimuksen kulku selitetään Puusan ja Juutin (2011, 51) mukaan hermeneuttisen kehän avulla. Tämän tutkielman tekemisessä hermeneuttisuus näkyi siinä, että tutkija palasi yhä uudelleen haastatteluaineistoon ja sitä myöten pääsi lähemmäksi aineistoa, josta jokaisella lukukerralla löytyi uusia käsityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta. Samalla aineiston ymmärrys kasvoi ja tutkimuskysymykset selkeytyivät samalla kun aineisto tuli tutummaksi. Tutkimusprosessi elää ja muovautuu koko tutkielman keston ajan aina siihen saakka kunnes tutkija pystyy rakentamaan johtopäätöksensä aineistosta ja kriittisesti arvioimaan omaa työtään (Puusa & Juuti 2011, 47 – 49).

Puusa ja Juuti (2011, 52 - 53) painottavat teorian merkitystä laadullisessa tutkimuksessa. Heidän mukaansa kirjallisuuteen syventymisvaiheen tehtävänä on syventää tutkijan ymmärrystä tutkielman kohteena olevasta aiheesta ja sen avulla voidaan myös löytää tutkielmalle teoreettinen perusta, varsinkin kun nähdään, mitä aiheesta jo tiedetään ja toisaalta voidaan perustella oman tutkielman merkitystä.

Tutkijan tehtävänä on tulkita toisten ihmisten antamia merkityksiä ja käsitteiden ymmärtämisiä tutkittavasta ilmiöstä eikä niitä siten voida määritellä oikeisiin ja väärin vastauksiin. Siksi laadullinen tutkimus on olemukseltaan hyvin subjektiivista, pohtivaa ja tutkijasta itsestään riippuvaista. (Eskola & Suoranta 1998, 210; Laine 2010, 28.) Laadullisen menetelmän valintaa tuki tässä

tutkielmassa myös se, että yksilön suhde aktiiviseen kansalaisuuteen vaihtelee ja siten käsitteestä vallitsee laadullisesti erilaisia merkityksiä.

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaaran (2014, 164) mukaan laadullisessa tutkimuksessa suositaan aineistonkeruumenetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. Tärkeänä pidetään myös sitä, että aineisto kerätään ihmisiltä, jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tämän vuoksi aineiston tiedonantajien tulee olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85 – 86). Tässä tutkielmassa käytettiin tiedonantajina aktiivisia kansalaisia, joilla on tietoa ja kokemusta aktiivisen kansalaisuuden eri kentiltä.

4.2. Fenomenografia

Tässä tutkielmassa sovellettiin fenomenografista lähestymistapaa. Koskisen (2011, 267) mukaan fenomenografian kohteena on tieteellisen totuuden etsimisen sijaan ihmisten arkipäivän asioita koskevat käsitykset ja niiden erilaiset ymmärtämisen tavat. Tässä tutkielmassa pyrittiin kuvaamaan sitä, millaisia käsityksiä ihmisillä on aktiivisesta kansalaisuudesta ja mitä aktiivinen kansalaisuus heille merkitsee.

Fenomenografinen lähestymistapa kehitettiin Ruotsissa 1970-luvulla kun tutkittiin opiskelijoiden erilaisia käsityksiä oppimisesta (Marton 1988, 148; Marton & Booth 1997, 14). Lähestymistapa pohjautui alun perin ns. kognitiiviselle oppimisenäkemykselle ja sen taustalla oli kritiikki Jean Piaget`n lasten ajattelua koskevia tutkimuksia kohtaan. Piaget nimittäin liitti oppimisen lapsen ikään ja jätti huomiotta oppimiskokemukset. (Marton 1988, 148; Marton & Booth 1997, 6- 8). Martonin (1988) mielestä ihminen käyttää hyväkseen aikaisempia kokemuksiaan ja tietojaan opetellessaan uusia käsitteitä ja etsiessään niille merkityksiä. Metsämuuronen (2006) ja Koskinen (2011) puolestaan pohtivat iän, koulutustaustan ja sukupuolen vaikutusta erilaisten käsitysten muodostamiseen.

Fenomenografian valintaa tämän tutkimuksen lähestymistavaksi tuki se, että yksilön suhde aktiiviseen kansalaisuuteen vaihtelee ja siten sitä voidaan käsittää ja ymmärtää laadullisesti erilaisilla tavoilla. Martonin (1978, 3) Haapaniemen (2013, 32) mukaan henkilöiden *”erilaiset tavat havaita, ymmärtää, tulkita ja käsitteellistää todellisuutta ovat itsessään arvokkaita tutkimuskohteita, koska ne kuvaavat yhtä ja samaa maailmaa eri silmin.”* Ahonen (1994, 119) toteaa lisäksi, ettei niitä aseteta paremmuus- ja kehittyneisyysjärjestykseen toisiinsa nähden.

Haapaniemen (2013, 24) mukaan tutkijalla on itsellään yleensä jonkinlainen esiymmärrys (kokemus tai käsitys) tutkittavasta ilmiöstä. Ne täytyy kuitenkin poistaa mielestä, etteivät ne vaikuta tutkimustuloksiin. Tässä tutkielmassa tutkijalla on kokemusta aktiivisesta kansalaisuudesta.

4.3. Haastattelu

Tämän tutkielman alkuvaiheessa tutkimuskysymykset olivat: ”Miksi henkilö on aktiivinen kansalainen? ja Millaiset ihmiset ovat aktiivisia kansalaisia? Sen vuoksi parilta ensimmäiseltä haastateltavalta kysyttiin peruskysymyksiä heidän taustoistaan, kuten esimerkiksi asumismuoto, ikä, koulutustausta ja ammatti. Tutkimuskysymykset vaihtuivat melko nopeasti siihen, että haluttiin tietää enemmän siitä, mitä aktiivinen kansalaisuus merkitsee henkilölle ja millaisia käsityksiä hänellä on aktiivisesta kansalaisuudesta. Samalla tutkimuksen viitekehys muotoutui fenomenografiseksi, jossa nimenomaan tutkitaan, millaisia merkityksiä tai käsitteitä tutkittava ilmiö tuottaa henkilölle.

Aineistonkeruumenetelmänä tässä tutkielmassa käytettiin teemahaastatteluja ja ne tehtiin sekä yksilö- että ryhmähaastatteluina. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 47 - 48) mukaan *”teemahaastattelu sopii aineistonkeruumenetelmäksi silloin kun haastateltavilla on jokin yhteinen kokemus.”* Tässä tutkielmassa tämä yhteinen kokemus oli aktiivinen kansalaisuus. Sekä Koskinen (2011, 272) että Puusa (2011, 74) painottavat sitä, että haastattelija ja haastateltava puhuvat samaa kieltä ja käytetty käsitteistö tarkoittaa merkitykseltään jokseenkin samaa molemmille osapuolille. Sen vuoksi onkin tärkeää, että tutkija tuntee ilmiötä

etukäteen joko oman kokemuksen tai kirjallisuuden perusteella, että tämä tietää mistä puhutaan ja osaa tehdä oikeanlaisia kysymyksiä saadakseen järkevää tietoa ilmiöstä. Tässä tutkielmassa tutkijalla on monen vuoden kokemus aktiivisesta kansalaisuudesta ja sen vuoksi hän osasi kysyä tarpeellisia kysymyksiä saadakseen selville haastateltavaksi valittujen henkilöiden käsityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta.

Teemahaastattelu eteni valmiiksi päätettyjen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa korostetaan sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa sekä miten ihmiset tulkitsevat asioita ja antavat niille merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Kysymykset voidaan myös esittää siinä järjestyksessä kuin tutkija katsoo aiheelliseksi. Tuomi ja Sarajärven (2009, 73) mukaan on perusteltua antaa haastattelukysymykset tai aiheet haastateltaville etukäteen tutustuttavaksi. Käytännössä tämä toteutuu samalla kun haastatteluluvasta ja haastattelun ajankohdasta sovitaan. Tämän tutkielman haastatteluja varatessa haastateltaville kerrottiin, mistä asiassa on kysymys ja minkälaisia kysymyksiä heille esitetään, joten he saivat pohtia vastauksiaan etukäteen.

Haastateltavaksi pyydettiin tuttuja aktiivisia henkilöitä ja heidän kauttaan saatiin uusia haastateltavia. Tämän tutkielman tekijä osallistui muutaman yhdistyksen kokouksiin ja pyysi niistä haastateltavia. Osaan henkilöistä otettiin yhteyttä facebookin kautta. Muutaman henkilön kanssa haastattelu suoritettiin sähköpostin välityksellä. Haastateltaviksi valittiin henkilöitä, jotka itse olivat aktiivisia kansalaisia ja siten tiesivät ja tunsivat kansalaistoimintaa eri kentiltä. Haastateltuina olleet aktiivit olivat aktiivisia potilasvertaisryhmissä, osa heistä oli myös poliittisesti aktiiveja ja toimivat luottamustehtävissä joko työpaikoillaan tai kunnallispolitiikassa. Osa henkilöistä oli aktiivisia lastensa koulun vanhempainyhdistyksessä ja asuinalueensa pienkiinteistöyhdistyksessä. Osa oli mukana sekä alueellisissa yhdistyksissä että valtakunnallisissa. Mukana oli myös eläkeläisaktiivi, joka teki vapaaehtoistyötä omassa eläkeläisyhdistyksessään sekä toimi tukihenkilönä useissa potilasyhdistyksissä. Olipa mukana myös uudenlainen kansalaisaktiivi, joka toimi aktiivisesti

somevaikuttajana ja pyrki sen kautta käymään yhteiskunnallista keskustelua tärkeistä asioista.

Tarkoituksena oli haastatella yksilöhaastatteluna jokainen tutkimushenkilö, mutta viidennen yksilöhaastattelun jälkeen päätettiin kokeilla ryhmähaastattelua, koska siinä saa useampia haastatteluja samanaikaisesti ja se on siten nopeampi tapa kerätä aineistoa. Yksilöhaastattelut olivat aikaa vieviä ja ongelmaksi koettiin rauhallisten haastattelupaikkojen löytäminen. Ensimmäinen yksilöhaastattelu tehtiin erään laitoksen käytävällä, jossa henkilökunta kulki edestakaisin ja jossa ovet paukkuivat. Toinen yksilöhaastattelu päästiin tekemään rauhallisessa kokoustilassa. Kolmas haastattelu tehtiin vilkkaassa kahvilassa ja neljäs tutkijan omissa tiloissa. Viides yksilöhaastattelu tehtiin koulun tiloissa alkuillasta, jolloin paikalla ei ollut muita haastateltavan ja haastattelijan lisäksi. Ensimmäiset haastattelut tehtiin marraskuussa 2016 ja loput helmi - maaliskuussa 2017.

Tässä tutkielmassa aineistonkeruu tapahtui sekä yksilö- että ryhmähaastattelulla. Yksilöhaastattelu tapahtui nimensä mukaisesti haastattelijan ja haastateltavan kesken kahdestaan. Ryhmähaastattelu (group interview, focus group interview) on (Valtosen 2005) mukaan järjestetty keskustelutilaisuus, johon on kutsuttu joukko ihmisiä keskustelemaan tietystä aiheesta fokusoidusti, mutta vapaamuotoisesti ja tietyksi ajaksi. Valtonen (2005) erottaa ryhmäkesustelun ja ryhmähaastattelun toisistaan siten, että haastattelussa vuorovaikutus painottuu vetäjän ja kunkin osallistujan välille eli ryhmän vetäjä tekee tavallaan yksilöhaastatteluja ryhmätilanteessa esittäen tietyn kysymyksen vuorotellen kaikille osallistujille. Tämän tutkielman ryhmähaastattelu oli haastattelun ja ryhmäkesustelun välimuoto. Haastatteliija kysyi ensin jokaiselta osallistujalta kysymyksiä erikseen, mutta samalla rohkaisi osallistujia keskustelemaan keskenään aktiivisesta kansalaisuudesta. Puusan (2011, 76 - 77) mukaan haastattelijan rooli on tärkeä haastattelun kokonaisuuden kannalta, koska hän omalla olemisellaan ja erityisesti kysymyksenasettelullaan vaikuttaa ratkaisevasti tuotetun aineiston sisältöön. Lisäksi Puusa (2011, 74) toteaa, että haastattelua voidaan pitää vuorovaikutteisena keskusteluna, jolla kuitenkin on etukäteen asetettu tavoite, koska haastattelu tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on siten hänen

johdattelemaansa. Näin haastattelulla saadaan tutkimukseen mukaan subjektiivinen kokemus.

Suomessa ryhmähaastattelussa on tyypillisimmin mukana kuudesta kahdeksaan osallistujaa. Tässä tutkielmassa ryhmähaastattelussa oli viisi osallistujaa. Ryhmähaastattelut voidaan jaotella sen mukaan onko kyse toisensa tuntevasta ryhmästä vai tutkimusta varten kerätystä joukosta (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2014, 116). Tässä tutkielmassa ryhmäksi valittiin yhden yhdistyksen hallituksen jäsenet, koska tutkija oli heidän kanssaan vuorovaikutuksessa ja haastateltavat tunsivat toisensa. Yksi ryhmään kuuluva henkilö ei ollut paikalla haastatteluhetkellä, joten häneltä saatiin myöhemmin haastattelu sähköpostin välityksellä.

Hirsjärvi ja Hurmeen (2000, 61) ja Valtosen (2005) mukaan keskeistä ryhmähaastattelussa on ryhmän vetäjän rooli, koska hänen tehtävänä on ohjata keskustelua tavoitteiden mukaisesti ja rohkaista ja kannustaa osallistujia keskustelemaan keskenään aiheesta. Tämän tutkielman ryhmähaastattelussa ryhmän vetäjä eli haastattelijä kannusti ryhmän jäseniä kertomaan omia käsityksiään aktiivisesta kansalaisuudesta. Haastateltavat puolestaan keskustelevat parhaimmillaan täysin vapaasti ja kommentoivat asioita spontaanisti keskustelun etenemisen mukaan. Haastattelu tuottaa siten tutkittavasta aiheesta hyvin monipuolista tietoa ja rikkaan aineiston. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61.) Hirsjärven ym. (2014, 210 - 211) mukaan ryhmä voi auttaa väärinymmärrysten korjaamisessa, muistikuvissa sekä tukea ja rohkaista toisiaan. Puusan (2011, 84) mukaan ryhmähaastattelussa haastattelijä kohdistaa huomion kaikkiin henkilöihin, mutta tarvittaessa kysymys voidaan kohdentaa vain yhdelle henkilölle. Tässä tutkielmassa haastattelukysymykset tehtiin vuorotellen jokaiselle haastateltavalle.

Haastattelu oli aineistonkeruuseen joustava menetelmä, sillä kysymyksiä ja vastauksia voitiin toistaa ja selventää ja käydä oikeaa keskustelua haastateltavien kanssa. (Hirsjärvi ym. 2014, 164, 204 - 206; Marton 1988, 153; Marton & Booth 1997, 130). Hirsjärvi ym. (2014, 205 - 206) lisäävät vielä sen, että tutkittavia on mahdollista tavoittaa myöhemminkin aineiston täydentämistä

varten. Jokaiselta haastateltavalta pyydettiin lupa mahdollisiin, jälkeensä tehtäviin lisäkysymyksiin. Haastattelujen jälkeen tehtiin kaksi lisäkysymystä kahdelle haastateltavalle facebookin yksityisviestien kautta ja toiseen saatiin vastaus. Haastattelut tallennettiin ensin puhelimeen ja sieltä pilveen. Sen jälkeen ne litteroitiin mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Hirsjärvi & Hurmeen (1988, 111) mukaan litteroinnin yksityiskohtaisuus riippuu tutkijan tarpeesta. Tässä tutkielmassa litterointia ei tehty aineistoon kuulumattomista asioista, kuten naurahduksista ja ähinöistä eikä haastattelukysymysten ulkopuolelle karanneista keskusteluista. Eräästä pitkästä haastattelusta jouduttiin valitettavasti jättämään noin 10 minuuttia lopusta pois, koska tallenteesta ei saanut selvää tallennusvälineen häiriön vuoksi. Se alkoi jättää aluksi kirjaimia sanoista ja lopulta kokonaisia sanoja.

5. Tutkimuksen analysointi

Fenomenografisen tutkielman teossa aineistonkeruu, sen käsittely ja analysointi kietoutuvat toisiinsa hermeneuttisesti. Kertaalleen tehtäviin ryhmittelyihin palataan uudelleen useita kertoja ja etsitään ja muokataan niitä paremmin tiettyyn kategoriaan sopivaksi. Haastatteluvaiheessa painetaan mieleen tiedonantajien erilaisia käsityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta. Häkkisen (1996, 41 - 44), Huusko & Paloniemen (2006, 166) sekä Metsämuurosen (2006, 229) mukaan fenomenografinen analyysi on jatkuvaa haastattelujen lukemista ja kategorioiden muodostamista.

Fenomenografisen tutkimusaineiston analyysi on kuvailevaa ja tulkinnallista. Tutkielmassa kiinnostavat laadullisesti erilaiset tavat, joilla ihmiset käsittävät aihetta aktiivinen kansalaisuus ja minkälaisia merkityksiä he sille antavat. (Ahonen 1994, 116; Marton & Booth 1997, 132 – 134.) Analyysiprosessin aikana tutkija tulkitsee, valitsee ja järjestee aineistoa uudelleen ja näin rakentaa käsitteellisen kuvauksen merkityksistä. Jokainen analyysin vaihe on riippuvainen niitä seuraavista valinnoista. Pystyäkseen tähän tutkijan on tunnistettava hyvin tutkimuskohteena oleva ilmiö. (Huusko & Paloniemi 2006, 118; Koskinen 2011, 270 – 271; Marton 1998, 154.) Tämän tutkielman tekijällä on useamman vuoden kokemus aktiivisesta kansalaisuudesta ja kansalaistoiminnasta. Tässä tutkielmassa tutkijaa kiinnostivat tutkittavien henkilöiden erilaiset käsitykset aktiivisesta kansalaisuudesta ja millaisia merkityksiä aktiivisella kansalaisuudella on heidän elämässään

Fenomenografiassa tutkimuksen tulokset esitetään horisontaalisena, vertikaalisena tai hierarkkisena rakenteena. Horisontaalinen tapa korostaa kategorioiden keskinäistä samanarvoisuutta, erot ovat pelkästään sisällöllisiä. Vertikaalinen puolestaan järjestää käsitykset ylhäältä alas etenevään järjestykseen esimerkiksi yleisyyden tai ajan perusteella ja hierarkkinen tapa erottaa kategoriat esimerkiksi teoreettisuuden tai laaja-alaisuuden perusteella. (Huusko & Paloniemi 2006, 169; Järvinen & Järvinen 2011, 84; Uljens 1989,

47.) Tässä tutkielmassa kategoriat olivat horisontaalisena rakenteena, koska ne olivat samanarvoisia keskenään eikä niitä asetettu tärkeysjärjestykseen.

Fenomenografinen analyysi tehdään useammassa vaiheissa. Analyysin voidaan sanoa sen alkaneen haastatteluaineiston litterointivaiheessa, jolloin ensimmäisen kerran kiinnitetään huomiota erilaisiin käsityksiin aktiivisesta kansalaisuudesta. Litteroinnin jälkeen lukuvaiheessa etsittiin aineistosta mahdollisimman paljon merkityksiä ja käsityksiä tutkittavasta aiheesta. Analyysin toisessa vaiheessa merkityksiä alettiin ryhmitellä eri merkityskategorioihin. Kolmannessa analyysin vaiheessa merkitykset ryhmiteltiin entistä laajempiin käsitekategorioihin ja neljännessä vaiheessa käsitekategoriat ryhmiteltiin abstrakteihin kuvauskategorioihin, jotka olivat samalla tutkimustuloksia. Tutkimusaineistoa muokattiin, että saatiin se hallittavaan muotoon (Lindblom-Ylänne, Paavilainen, Pehkonen & Ronkainen 2011, 118). Uljensin (1989, 39) mukaan analyysin vaiheet toimivat hierarkkisena järjestelmänä, jolloin yksittäisen tutkimushenkilön antamat käsitteet ovat alimmalla tasolla ja tutkija muodostaa niiden pohjalta kuvauksia erilaisten abstraktiotasojen kautta, joista ylemmät ovat aina alempia abstraktimpia.

5.1. Analyysin ensimmäinen vaihe

Haastatteluaineistoa luettiin läpi useampaan kertaan fenomenografisen analyysin ensimmäisessä vaiheessa. Tarkoituksena oli löytää aineistosta tutkimuksen kannalta tärkeitä yksittäisiä ilmauksia, joita voivat olla esimerkiksi sana, lause tai tekstin kappale (Ahonen 1994, 125 – 127; Huusko & Paloniemi 2006, 166 – 169; Valkonen 2006, 33). Tässä tutkielmassa etsittiin pääasiassa lauseita ja tekstinkappaleita, koska aktiivista kansalaisuutta on hankala määrittää yhdellä sanalla. Haastateltavat henkilöt kuvailivat käsitteitä aktiivisesta kansalaisuudesta useimmiten kokonaisilla lauseilla.

Litteroidut haastattelut luettiin useaan kertaan läpi ja kirjoitettiin kaikki löydetyt merkitysyksiköt aktiivisesta kansalaisuudesta ja kopioitiin ne omille sivuilleen haastattelu kerrallaan. Enimmillään yhdestä haastattelusta saatiin 52 erilaista ilmausta ja vähimmillään 1. Sen jälkeen jokainen merkitysyksikkö sijoitettiin omaan kategoriaansa sillä perusteella, että ne merkitsivät samaa käsitystä. Joissakin merkityskategorioissa saattoi olla vain yksi käsitys, toisissa taas useampia. Fenomenografiassa tärkeämpää on se, että erilaisia merkityksiä on kuin se, paljonko niitä on.

Ryhmähaastattelussa oli mukana viisi henkilöä. Ryhmähaastattelusta sai enemmän tietoa kuin yksittäisistä haastatteluista, koska haastateltavat veivät itsekkin keskustelua eteenpäin. Jokainen haastateltava ilmaisi tekstissään useita käsityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta. Yhdessä virkkeessäkin saattoi olla useampi kuin yksi käsitys ja toisaalta taas sama käsitys saatettiin sanoa monella eri tavalla. Yhtä käsitystä saatettiin ilmaista useammallakin lauseella. Tämän ”paloittelun” jälkeen löydettiin 495 erilaista merkitysyksikköä.

Esimerkkinä yhdestä haastattelusta poimittuja merkitysyksikköjä, jotka sisälsivät vastauksia kysymykseen: Mitä aktiivinen kansalaisuus sinulle merkitsee?

- a) *Mulla on aikaa ja vähän itsekin kaipaa tekemistä (Aktiivi 10) // Niin vastapaino, kun ei ole siellä työssä (Aktiivi 8) // Se on vähän niin kuin harrastus samalla, että mulla on jotain muutakin tekemistä kuin niiden lasten kanssa (Aktiivi 8) // Että kun on kotona, niin haluaa tavallaan jotain muutakin siihen (Aktiivi 5)*
- b) *...ja tuli sellainen Romanian köyhille perheille se kun äitiyspakkauksia tehdään, niin se jotenkin kosketti sitten itseäkin, että vois sitten auttaa muitakin perheitä ja lapsia (Aktiivi 10)*
- c) *Musta on mukava olla järjestämässä tapahtumia ja tekemässä sellaisia juttuja, mihin kaikki voivat osallistua. // Mä tykkään olla mukana asioissa muutakin kuin käymällä niissä (Aktiivi 6)*

- d) *Tämmöisissä toiminnoissa mulla on merkitystä (Aktiivi 6) // Sillä on merkitystä, mitä minä teen (Aktiivi 7)*
- e) *Että jos sä et mihinkään osallistu, niin mä ajattelisin, että semmoinen osallistuva ihminen on vähän niin kuin vastakohta sille syrjäytyneelle. Niin kuin kaikki on vähän niin kuin kaiken ulkopuolella (Aktiivi 9)*
- f) *Kun minä olen vielä töissä (toisella paikkakunnalla) että mulle tuli huoli enemmänkin siitä, että kaikki katoaa multa ja yhdistys on ollut se, millä mä olen pitänyt jalkaa täällä kotipaikkakunnalla (Aktiivi 7)*

Tässä alkuvaiheessa eroteltiin toisistaan ne käsitykset, jotka erottuivat toisistaan edes jonkin verran, koska niiden erottaminen oli tärkeää, että löydettäisiin mahdollisimman paljon erilaisia käsityksiä ja vivahteita aktiivisesta kansalaisuudesta. Myöhemmässä vaiheessa ne kuitenkin sijoitettiin samaan käsityskategoriaan.

5.2. Analyysin toinen vaihe

Analyysin toisessa vaiheessa aineistosta saadut merkitykset ryhmiteltiin etsimällä niistä samankaltaisuuksia tai erilaisuuksia kuvaavia laadullisia käsitteitä kunnes ne saatiin sopimaan tiettyihin kategorioihin. Samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistettiin samaan kategoriaan ja annettiin kategorialle sisältöä kuvaava nimi. (Haapaniemi 2013, 38 – 39.) Ahosen (1988, 127 - 128) mukaan erilaisten ilmausten löytäminen on tärkeämpää kuin niiden määrä. Koskinen (2011, 270) yhtyy Ahoseen (1988, 127 - 128) ja toteaa, että yksittäinen käsitys jo sinänsä voi olla laadullisesti ja teoreettisesti mielenkiintoinen. Ryhmittelyssä aineisto tiivistyy, koska yksittäiset ilmaukset sisällytetään yleisimpiin käsitteisiin (Haapaniemi 2013, 38 – 39). Tuomi & Sarajärven (2009, 101) mukaan kategorioiden muodostaminen on analyysin kriittinen vaihe, sillä tutkija päättää oman tulkintansa mukaan, millä perusteella eri ilmaisut kuuluvat samaan tai eri

kategoriaan. Näitä kategorioita kutsutaan fenomenografiassa merkityskategorioiksi (Marton & Booth 1997, 125; Niikko 2003, 34). Tässä vaiheessa voitiin jo luoda alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä.

Tässä tutkielmassa aineiston 495 merkitysyksikköä ryhmiteltiin aluksi eri kategorioihin sisältöjensä perusteella. Käytännössä tämä vaihe tarkoitti ilmausten siirtelyä eri otsikoiden alle ”kopioi” ja ”liitä” -komennoilla. Tulokseksi saatiin 77 erilaista käsitystä siitä, mitä ja millaista on aktiivinen kansalaisuus. Käsitystä ilmaisevien aineistositaattien määrä vaihteli yhdestä 27:ään (liite 2). Jokainen 77 käsityksestä kirjoitettiin auki, että nähtäisiin, miten haastateltava ilmaisi käsityksiään aktiivisesta kansalaisuudesta. Tässä vaiheessa voitiin karsia ensimmäisiä päällekkäisiä ilmaisuja ja yhdistellä ja erotella niitä omien merkityskategorioidensa alle.

5.3. Analyysin kolmas vaihe

Analyysin kolmannessa vaiheessa muodostettiin käsityskategorioita ilmaisujen määrän perusteella. Mitä enemmän jotain tiettyä käsitystä ilmeni aineistosta, sitä varmemmin siitä käsityksestä tuli oma kategoriansa. Eniten ilmaisuja sisältävät ryhmät muodostivat tärkeimmät käsityskategoriat. Toisesta analyysivaiheesta koottiin merkitysyksiköt käsityskategorioiksi, joita saatiin 15 kappaletta. Tässä tutkielmassa erilaisia käsityskategorioita olivat asioihin vaikuttaminen, hyvä fiilis, asioiden kehittäminen, yksinäisyyden poistaminen, yhdessä tekeminen, tekemisen kaipuu, perintö vanhemmilta, vastuuntunto, toisten auttaminen, haluaa tietää enemmän asioista, mielekkyyttä elämään, saada kaikki osallistumaan, antaa toisille mahdollisuus, viedä asioita eteenpäin ja osallistuminen. Sulkuihin on merkitty, montako merkitysyksikköä kussakin käsityskategoriassa oli.

Asioihin vaikuttaminen (27)

- Hyvä fiilis – mukava olo (16)
- Asioiden kehittäminen (15)
- Yksinäisyyden poistaja (14)
- Yhdessä tekeminen (14)
- Kaipaa tekemistä (14)
- Vanhempien perintö (13)
- Vastuuntunto (13)
- Toisten auttaminen (11)
- Haluaa tietää enemmän asioista (11)
- Mielekästä elämää (11)
- Saada kaikki osallistumaan (10)
- Antaa toisille mahdollisuus (10)
- Viedä asioita eteenpäin (10)
- Osallistuminen (9)

Esimerkiksi hyvä fiilis -käsitysryhmään kerättiin sellaisia merkityksiköitä kuin onnistuminen, ilo ja riemu, mukavaa tekemistä, auttaa jaksamaan, saada tyydytystä tekemisestä, saa voimaa ja energiaa, tykätä tehdä, saa luoda, saa toteuttaa itseään, saada täytettä elämään, olla merkitystä elämään, voimauttavaa, elää täyttää elämää, positiivinen paine, näkee, kuinka hyvin meidän asiat ovat ja antaa panoksia elämään. Samalla tavoin syntyivät muutkin käsitysryhmät, kaikki eivät tosin aivan yhtä helposti.

Edellisen vaiheen 77 erilaisesta käsityksestä rakentui siis niiden sisältöjä analysoimalla viisitoista erilaista käsitysryhmää. Käsitysten määrät helpottivat käsitysryhmien muodostamista ja samalla ne kertoivat, millaisia aktiivisen kansalaisuuden sisältöjä aineistossa painotetaan eniten. Toki ne harvinaiset, yhden kerran ilmaistut käsitykset olivat myös mielenkiintoisia fenomenografisesta näkökulmasta, koska ne antoivat erilaisia kuvailuja tutkittavasta ilmiöstä.

Käsityskategorioiden ulkopuolelle jätettiin muun muassa somevaikuttaminen, jota vain yksi haastateltava mainitsi harjoittavansa. Eettisiä lahjoja oli saanut yksi aktiivi. Erilaisiin keräyksiin osallistui pari aktiivista. Yksi aktiivi piti

kansalaistoiminnalla kiinni kotipaikkakunnastaan. Lyhytkestoisesta aktivismista puhui yksi haastateltava. Näistä kerrotaan lähemmin luvussa 6.6. Kuvauskategorioiden ulkopuoliset käsitykset.

5.4. Analyysin neljäs vaihe

Edellisessä luvussa muodostettiin käsityksistä viisitoista käsitysryhmää. Analyysin neljännessä vaiheessa samansisältöiset käsitekategoriat yhdistetään vielä laajemmiksi ylemmän tason kategorioiksi eli kuvauskategorioiksi, joiden kuvaavat aineistoa siten, että jokainen yksittäinen käsite pitää voida sijoittaa johonkin kategoriaan. (Haapaniemi 2013, 39; Valkonen, 2006 54.)

Kuvauskategoriat ovat tutkijan tulkintoja tutkittavilta kootusta tiedosta ja heidän todellisuutta koskevista käsityksistään ja näin ollen tutkimuksen päätuloksia (Ahonen 1994, 127 – 128; Niikko 2003, 37.)

Tässä tutkielmassa muodostettiin viisi kuvauskategoriaa; yhteiskunnallinen vaikuttaminen, johon sisällytettiin asioiden eteenpäin vieminen, edunvalvonta, asioiden kehittäminen, yhteisen äänen kuuluminen ja yhteiskunnallinen keskustelu. Toinen kuvauskategoria oli sosiaaliset suhteet, johon laitettiin ihmissuhteet, osallistuminen ja muiden osallistaminen, yksinäisyyden poistaminen, toisten auttaminen ja tukeminen sekä vertaistuki. Tunnekategoriaan sijoitettiin hyvä, mukava fiilis, voimauttava tunne, vastuuntunto, mielekäs elämä ja mielenkiinto. Itsensä kehittämiskategoriaan sisällytettiin uudet kokemukset ja uudet ihmissuhteet sekä elämäntilanne ja vanhempien perintö –kategoriaan omien vanhempien esimerkki sekä esimerkin antaminen omille lapsille. Nämä esitetään lähemmin luvussa 6. Kuvauskategoriat ovat samalla tutkimuksen tuloksia.

6. Kuvauskategoriat ja tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa kuvataan erilaisia käsityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta. Tässä vaiheessa ei käsitysten määrällä ole enää merkitystä. Tärkeintä on se, että kuvauskategoriat eroavat riittävästi toisistaan.

Taulukko 1. Kuvauskategoriat

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	Sosiaaliset suhteet	Tunne	Itsensä kehittäminen	Perintö vanhemmilta
Vaikuttamismahdollisuus	Ihmissuhteet	Hyvä fiilis	Uudet kokemukset	Vanhempien esimerkki
Asioiden eteenpäinvienti	Osallistuminen ja osallistaminen	Voimautta -vaa	Uudet ihmissuhteet	Omille lapsille esimerkkiä
Kehittää asioita	Yksinäisyyden poistaja	Vastuun-tunto	Elämäntilanne	
Edunvalvonta	Toisten auttaminen ja tukeminen	Mielekäs elämä		
Yhteiskunnallinen keskustelu	Vertaistuki	Mielenkiin-to		
Yhteisen äänen kuuluminen	Yhdessä tekeminen			

Edellisessä luvussa esitettiin 15 käsityskategoriaa, jotka tässä luvussa supistetaan neljään laadullisesti erilaiseen kuvauskategoriaan. Tämä tutkielma noudatti Ansalan (2017, 50) kategorialuokittelua monilta osin. Yhteisiä motivaatiotekijöitä olivat sosiaaliset merkitykset, joita tässä tutkielmassa kutsuttiin nimeltä sosiaaliset suhteet. Osallisuus, jota Ansala käytti, siirrettiin tässä tutkielmassa sosiaaliset suhteet –kategorian alle. Ansala toi esille vaikuttamisen halun, josta tässä tutkielmassa käytetään nimitystä

yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Siihen kuuluvat lisäksi edunvalvonta ja asioiden kehittäminen. Itsensä kehittäminen – kategoriaan voidaan lisätä myös Ansalan (2017) käyttämä järjestöaktiivisuuden antaman kokemuksen ja hyödyn arvostus. Tässä tutkielmassa valittiin kuvauskategoriaksi tunne, johon voidaan sijoittaa Ansalan (2017) elämäntapa ja sattuma. Mielenkiintoista on se, että Ansalalta (2017) puuttui vanhempien perintö –kategoria, joka tuli tässä tutkielmassa melko vahvasti ilmi.

Seuraavissa alaluvuissa kuvaillaan yksityiskohtaisemmin kuvauskategoriaan kuuluvia käsitteitä. Harjun (2010, 45) pohdinnan mukaan motiivit lähteä mukaan kansalaisyhteiskunnan toimintoihin johtuvat usein siitä, että halutaan parantaa omien läheisten elämää tai yhteisöjen tarpeita. Samoin tärkeänä pidetään yhteiskunnallista vaikuttamista, joka myös tässä tutkielmassa nousi suurimmaksi ryhmäksi merkityssisältöjä etsittäessä. (Harju 2010, 45.)

6.1. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Asioihin vaikuttaminen on eniten mainittu aktiivisuuden määrittely. Vaikuttamiseen kuuluvat tämän tutkielman perusteella asioihin vaikuttaminen, asioiden eteenpäin vieminen, asioiden kehittäminen, edunvalvonta, yhteisen äänen kuuluminen ja yhteiskunnallinen keskustelu. Yhteensä vaikuttamiskategoriaan kuului 129 merkitysyksikköä.

Useissa haastatteluissa painotettiin sitä, miten tärkeää on vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin. Harjun (2010, 45 – 47) mukaan tärkeitä sysäyksiä ihmisten aktiivisuudelle antavat yhteiskunnan tekemät päätökset, talouden kehitys ja ympäristön muutos. (koulun lakkauttaminen alueelta, kaatopaikan rakentaminen). Yhdistykseen kuulumisen tärkeimpänä valttina pidettiin nimenomaan oman vaikuttamisen mahdollisuutta. Ansalan (2017, 51) tutkimuksessa motiivina oli halu vaikuttaa yhteisiin asioihin yleisellä tasolla.

Haluttiin osallistua yhteisistä asioista päättämiseen tai vaikuttaa johonkin konkreettiseen epäkohtaan. Harju (2004) puolestaan toteaa, että eräs motiivi toimia aktiivisena kansalaisena on halu vaikuttaa kyseisessä yhteisössä.

Mä haluan, että kun mä toimin, niin sillä on jotain vaikutusta. (Aktiivi 2)

Todettiin myös, että *”myös muut ihmiset siinä vaikuttaa, elikkä enhän mä tee tätä pelkästään itselleni.”* (Aktiivi 6)

Harju (2005, 47 – 48; 2010, 27) painottaa paikallisuuden merkitystä, koska suomalaiset ovat kautta aikojen osallistuneet kylissä ja kaupungeissa oman lähialueensa asioihin. Kun toiveet on muutettu toiminnaksi lähellä ihmisiä, toiminta on ihmisen näköistä ja kokoista. Cantell (2005, 47 – 48) puolestaan sanoo, että aktiivinen kansalaisuus ei tarvitse toteutuakseen suuria kansalaistekoja vaan se konkretisoituu hyvin arkisissa tilanteissa omassa lähiympäristössä. Sitran tulevaisuusasiantuntija Elina Kiiski Kataja (2017) toteaa Suomi100 –juhlavuoden artikkelissaan, että lähidemokratia tulee korostumaan *”kun ympäröivä maailma on monimutkainen, omaan elämänpiiriin vaikuttamisen tärkeys korostuu.”* Tässä tutkielmassa lähivaikuttamista luonnehdittiin muun muassa:

Mä haluan tietää, mitä mun lähistöllä tapahtuu ja mihin mä voin vaikuttaa, kun mä koen, että mä en voi vaikuttaa sinne Syyriaan. // ...ja koska täälläkin on hirveen paljon asioita, jotka on huonosti. (Aktiivi 5)

Kun itse asun alueella, niin tuli semmoinen (tunne), että vois itsekin vaikuttaa tähän hommaan. (Aktiivi 10)

Monet painottivat lähivaikuttamisessa sitä, että haluavat olla mukana lastensa koulujen vanhempainyhdistyksessä, koska

haluaa olla mukana tavalla tai toisella tai välillisesti vaikuttaa” (koulun ongelmiin, lasten turvallisuuteen). (Aktiivi 5) // *Esim. lasten koulunkäynnin aikana on erittäin tärkeää olla mukana, muuten ei tiedä yhtään missä mennään.* (Aktiivi 11)

Lähivaikuttamisen merkitys liitettiin myös valtakunnan politiikkaan

Jos ajatellaan niin, että suurissa kysymyksissä aktiivisuus määrittää meidän politiikkoja ja sitten tällaisella ruohonjuuritasolla mitä me nyt tehdään. Ne on ihan yhtä tärkeitä asioita, mutta ne tekee sitä vaan sen palkan eteen. (Aktiivi 9)

Haastatteluissa todettiin myös, että aktiivinen kansalainen pyrkii vaikuttamaan ja osallistumaan esimerkiksi

äänestämällä ja hoitamalla kansalaisvelvollisuuksia. (Aktiivi 11)

Vaikuttamisen yhteydessä puhuttiin lisäksi

...työpaikalla työolojen parantamisesta, että siitä koituu yhteistä hyvää työkavereille. (Aktiivi 9)

Vaikuttamisen yhteydessä puhuttiin myös siitä, että *aktiivinen ihminen ottaa kantaa tarvittaessa, ehdottaa ja antaa kuulua itsestään. (Aktiivi 11)*

Haastatteluissa tuli esille myös suoravaikuttaminen, joka ei tapahdu minkään yhdistyksen tai poliittisen puolueen kautta vaan kohdistuu suoraan niihin henkilöihin, joita jokin (ongelma) koskee. Seppo Niemelä (2004) pohtii artikkelissaan, että kansalaisilla täytyy olla puoluetoiminnan ja vaalien lisäksi muitakin vaikuttamisen kanavia. Niemelän (2004) mukaan kansalaisten kuulemista ja osallistumista on kehitettävä entisestään ja annettava heille mahdollisuus kokea aitoa osallisuutta omissa yhteisöissään. Samalla valtion ja kunnan hallinto saisi käyttöönsä kansalaisten monipuolista osaamista.

Sellaiset vanhat vaikuttamiskanavat eivät nuoremmalla sukupolvella tunnu niin omilta. // Mä olen tavallaan tällainen mamma-aktiivi, mitä kautta on tullut sitten paljon, että se on vienyt monella lailla kaikkiin juttuihin, niin kuin hätäkahvi-ilmio. (Aktiivi 3)

Seuraavaksi vaikuttaminen-kategoriassa nousi asioiden vieminen eteenpäin. Usein kyseessä ovat erilaiset yhteiskunnalliset ongelmat, potilaiden näkyväksi tekeminen tai jotain muuta, joka halutaan korjata tai parantaa. Haastatteluissa asioiden vienti eteenpäin päättäjille tuotiin esille seuraavilla tavoilla:

Ja ehkä vähän tällaista yhteiskunnallistakin, kun ollaan lähetetty viestiä välissä kaupunginvaltuutetuille ja näin. (Aktiivi 3)

Mä olen täällä eri yhdistyksissä ja sitten mä vien niitä. Mutta on monta eri väylää mitä pitkin asiaa voi viedä eteenpäin. // Tavallaan ne voi niinku mulle kaataa niitä kaikkia huolia ja mä vien ne sitten eteenpäin (Aktiivi 2)

Että kun joku kertoo jotain, niin sä lähdet viemään sitä asiaa eteenpäin, vaikka se ei ole sun asia. (Aktiivi 7)

Asioiden eteenpäin vienti on muutakin kuin poliitikkojen ja päättäjien informointi. Voidaan viedä myös pankin tai vakuutusyhtiön asioita yhteisölle päin.

Oon nyt ollu siellä kuuntelemassa pankin touhuja, että voin viestittää tätä yhteisöä. (Aktiivi 4)

Omassa yhteisössä voidaan viedä asioita eteenpäin jäseniltä yhdistyksen hallitukseen päin esimerkiksi silloin kun tarvitaan rahoitusta uusille välineille tai matkoille.

Sitten nämä ylimääräiset on semmoisia, joihin mä hommasin bocciapallot sinne ja anoin rahaa ja saatiin rahoitus ja nyt meillä on hirveä peli. // Se porukka alkoi puhumaan, että olisi mukava käydä Tikkakosken ilmailumuseossa. Sitten ne tuli puhumaan mulle siitä, että miten se järjestettäisiin. Mä sanoin, että eihän siinä mitään kuin että keräätte porukalla listan ja mä vuokraan bussin ja katsotaan sitten kuinka moni lähtee. Jaetaan kustannukset. (Aktiivi 4)

Aktiiviset kansalaiset haluavat kehittää asioita eteenpäin.

Se mua niin kuin kiinnostaa, monesti näkee, että mahdollisuudet on jääneet lunastamatta ja haluan lähteä siihen tekemään, että se rupeis menemään oikeaan suuntaan. // Että tehtäis sellaisia ratkaisuja, jotka veis asioita eteenpäin eikä ajettais sellaista etupolitiikkaa. (Aktiivi 3)

Asioiden kehittämiseen löytyi myös ihan konkreettisia esimerkkejä, kuten

Ollaan neuvoloiden kanssa asiakaslähtöisesti kehitetty jotain unipolkua. (Aktiivi 3)

Kuitenkin mä sen jollain lailla näin, että jotain on tehtävä sille paikalle. Että tuon kuntoisena kukaan ei käytä sitä ja se menee muutoinkin (pilalle). (Aktiivi 4)

Aktiiviset kansalaiset toimivat jonkun potilasvertaisryhmän edunvalvojana poliittisiin päättäjiin ja sosiaali- ja terveystoimeen päin. Harjun (2010, 45 – 47) mukaan vastuullisilla, aktiivisilla kansalaisilla ei useinkaan ole muuta mahdollisuutta kuin lähteä itse auttamaan jos joku ei saa muuten apua.

Tämä on joskus sellaista näkkileipää eli ei ymmärretä sitä asiaa, minkä takia ollaan kokoonnuttu, minkä takia tätä edunvalvontaa edes tehdään. Mä tiedän kuinka vaikea tällaisen vamman kanssa on eläminen, niin mä mielelläni teen sitä edunvalvontaa täällä paikallistasolla, koska kukaan muu ei siitä tiedä eikä osaa sitä viedä oikealla tavalla, muuta kuin semmoinen, jolla se on. (Aktiivi 2)

Vertaisryhmien edunvalvonnan lisäksi tutkimusaineistosta tuli esille myös pienen varjoon jääneen ryhmän edunvalvojana toimiminen:

Kuitenkin me eletään tämmöisessä maailmassa jossa ihmisillä on hirveen hajanaisia ja lyhkäisiä työsuhteita tai sitten että on niin kuin pakotettu sellaiseen yrittäjyyteen, jossa sulla ei ole hirveitä kasvunmahdollisuuksia, niin sitten niitä katkoja työelämässä jos sä oot just äitiyslomalla, että jotenkin niin kuin tämmöisten ihmisten ääntä ei kukaan aja. Että ne ajaa niin kuin tosi pienen osan ihmisten etua. (Aktiivi 3)

Aktiivinen kansalaisuus on myös yhteiskunnallista keskustelua. Se tuli melko voimakkaasti esille myös näissä haastatteluissa vaikka haastateltavista oli vain kaksi aktiivipoliitikkoa. Yhteiskunnallista keskustelua korostettiin haastatteluissa seuraavilla tavoilla

*Me ei tosiaankaan tehdä mitään käsitöitä vaan ajatus on käydä semmoista yhteiskunnallista keskustelua ja nyt se verkosto on avoin naiseksi itseään kokeville. // Mua kiinnostaa just tää etuoikeuden näkyväksi tekeminen. (Aktiivi 3)
// Aktiivinen (kansalainen) puhuu toisten kanssa politiikasta, uskonnosta,*

maahanmuutosta, ilmastonmuutoksesta ynnä muusta. Aktiivinen (kansalainen) kirjoittaa lehteen jonkin mielipidekirjoituksen, että on huolissaan. (Aktiivi 2)

Se, mikä on se lopullinen syy, että miksi haluaa olla mukana, niin ehkä se on se maailmanparantaminen. // Ei tietysti tarvi aina tuoda niitä negatiivisia asioita vaan niitä huolenaiheita ja myös niitä asioita, joita tulee kehittää vielä ja viedä eteenpäin. (Aktiivi 2)

Haastatteluissa myös todettiin, että aktiivinen henkilö

ottaa kantaa tarvittaessa, ehdottaa ja antaa kuulua itsestään. // Aktiivinen tiedostaa asioita ennen kuin ymmärtää ja ottaa selvää. // Aktiivinen voi olla poliittisesti aktiivinen. (Aktiivi 11)

Haastateltavat kokivat tärkeänä sen, ettei yhden henkilön äänellä ole merkitystä yksinään, tarvitaan useamman ihmisen ääni asioiden eteenpäin viemiseksi. Haastatteluissa todettiin, että

Sit meitä pitää olla monta, jotka puhuu sitä samaa. (Aktiivi 3) // Ei ole tärkeää, että mun ääni kuuluu vaan yhteisen äänen kuuluminen. (Aktiivi 6)

Puhuttiin myös asian, ilmiön tai ajan äänestä:

Mä en tiedä mikä se on se mun oma ääni, vaan tavallaan sen asian ääni, tän ilmiön ääni tai ajan ääni. // Silleen kun mä ajattelen sitä mun omaa ääntä, niin en mä koe, että jos ne prosessit menee järkevällä tavalla eteenpäin ja ne prosessit toimii, niin sitten sillä (omalla äänellä) ei ole merkitystä. (Aktiivi 3)

6.2. Sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet olivat toiseksi eniten mainittu syy, miksi haluttiin olla aktiivisia kansalaisia. 87 kappaletta erilaisia merkitysyksiköitä löytyi tästä kategoriasta. Sosiaaliin suhteisiin liittyivät muun muassa ihmissuhteet, osallistuminen ja osallistaminen, vertaistuki, yhdessä tekeminen, toisten auttaminen ja tukeminen sekä yksinäisyyden poistaminen.

Kansalaistoiminnassa tavattiin ystäviä ja osallistuttiin sen vuoksi, että ystävä oli valmiiksi mukana tai että ystävä kutsui ja ehdotti mukaan. Harjun (2004) mukaan aktiivinen kansalaisuus on ennen muuta tunnetta ja tajua kuulumisesta johonkin yhteisöön ja yhteiskuntaan. Tässäkin tutkimuksessa tuli esille yhteisöllisyyden tärkeä merkitys ja osallistuminen yhteiseen tekemiseen.

Olen mukana kansalaistoiminnassa ystävän kautta. (Aktiivi 8)

Musta on mukava olla järjestämässä tapahtumia ja tekemässä sellaisia juttuja, mihin kaikki voivat osallistua. (Aktiivi 6) // Että nauttii siitä, että saa olla mukana jossain porukassa tekemässä. (Aktiivi 4)

Ansalan (2017, 50) mukaan ihmisten osallistumisen tärkein motiivi liittyi ystäviin ja sosiaalisiin suhteisiin. Hän nosti muutenkin ystävyuden esille eri merkityksissä, koska järjestötoimintaan lähdettiin joko luomaan sosiaalisia suhteita tai ylläpitämään vanhoja. Lisäksi yhteiseen toimintaan on helppo lähteä jos tuntee jonkun jo mukana olevan.

Saan aina uusia ystäviä. (Aktiivi 11) // Näkee, että on erilaisten ihmisten kans tekemisessä ja tutustuu ihmisiin. (Aktiivi 6) // Olen saanut ”kipinän” sattumalta ystävän kautta. (Aktiivi 8) Tottakai siinä on myös se, että mä saan olla niiden kanssa. (Aktiivi 2)

Ansala (2017, 51, 61) toteaa tutkimuksessaan, että moni hänen tutkimushenkilöistään koki tulleen järjestötoimintaan vahingossa, mutta he eivät kuitenkaan kuvanneet sitä negatiiviseksi asiaksi. Useita oli myös pyydetty mukaan toimintaan. Samaan tulokseen tultiin myös tässä tutkielmassa, jossa muutama haastateltava kertoi, että heidät oli pyydetty mukaan joko pelkästään jäseneksi tai suoraan kerhon vetäjäksi.

Tulin ensimmäiseen kokoukseeni ja jouduin heti kerhon vetäjäksi. (Aktiivi 1) // Olin ollut vapaaehtoisena perhekahvilassa, niin sieltä pyydettiin mukaan yhdistyksen hallitukseen. (Aktiivi 5) // Jotenkin mulle vyörytettiin tämä puheenjohtajuus. (Aktiivi 3)

Ansalan (2017, 51) mukaan järjestötoimintaan osallistuttiin usein myös kokemusten ja osallisuuden vuoksi. Järjestötoiminnassa oli mahdollista kokea jotain sellaista, jota voi muistella jälkikäteen.

Saa erilaisia kokemuksia ja elämyksiä. (Aktiivi 10) // Voi olla erilaisissa asioissa mukana. (Aktiivi 8)

Ansalan (2017, 51) ja myös tässä tutkielmassa nousi esiin verkostoituminen. Ansala toteaaakin, että järjestötoiminnasta saatavat kontaktit ja verkostot voivat hyödyntää työllistymisessä.

Me ollaan pyrkimässä, että otettais ”Kaupungin” sisällä, tai ainakin kanta-”Kaupungin” vanhempainyhdistykset jotenkin verkostoiduttaisiin tai jotain vastaavaa. // Että tulis vähän tällaistaakin vuoropuhelua. (Aktiivi 5) // Mä olen vähän niin kuin verkostoeläin, jollain lailla eli mä tiedän, kenelle mä soitan jos tulee jotain. // Että mä olen hyvä verkostoitumaan.” (Aktiivi 3) Lisäksi eteneminen ja uusien mahdollisuuksien ja ovien aukeaminen kiinnostaa aina. // Kaikesta on ollut jotain hyötyä, missä olen mukana ollutkin. (Aktiivi 11)

Ansalan (2017, 51) aineistosta nousi myös huoli siitä, ettei järjestötoiminta houkuta ihmisiä osallistumaan, ettei ole liikaa hakijoita. Omassa tutkimuksessani tätä asiaa myös pohdittiin

Ei tähän tunkua ole. (Aktiivi 1)

Todettiin myös, että ilman kansalaisaktiivisuutta ja osallistumista,

minulla olisi paljon vähemmän ystäviä. (Aktiivi 11) // Sitten on varmasti suuri merkitys myös sillä, että on hyvä porukka. (Aktiivi 4) // Yhteenkuuluvaisuuden tunne. (Aktiivi 1)

Todettiin myös,

että perustetaan sellainen ryhmä, johon jokainen on tervetullut. (Aktiivi 3)

Ihmisellä on tarve kuulua johonkin, tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on, olla osa jotakin yhteisöä. Kaikkien ihmisten kohdalla nämä eivät toteudu, yksinäisyys on

lisääntynyt samassa suhteessa kuin väestö on keskittynyt. Kansalaisyhteiskunnan toiminnot tarjoavat paikkoja kuulumiselle ja mukanaololle. Se on yksi keino murtaa ihmisten yksinäisyyden kehää. (Harju 2010, 75.) Myös Ylen Yksinäisyysilta-paneelissa 23.11.2016 todettiin, että yhdistystoiminta on hyvä harrastus, josta saa ystäviä, vertaistukea ja mielekästä tekemistä. (Yle.fi. 2016) Tämän tutkielman aineistosta nousi myös vahvasti aktiivisuus yksinäisyyden ja syrjäytymisen poistajana.

Olishan se elämä aika yksinäistä, jos ei tätä järjestötoimintaa olisi. (Aktiivi 2) // Kun jäin työttömäksi, niin mulle sanottiin, että jäät kaiken ulkopuolelle ja elämä katkeaa. Mä aattelin, että se ei voi olla näin. Kyllähän ihmisellä on yhteyksiä jos vaan haluaa. Sit mä hakeuduin työttömien yhdistykseen. (Aktiivi 4)

Että jos sä et mihinkään osallistu, niin mä ajattelisin, että semmoinen osallistuva ihminen on vähän niin kuin vastakohta sille syrjäytyneelle myös. Niin kuin kaikki on vähän niin kuin kaiken ulkopuolella. (Aktiivi 9)

Aktiivinen kansalaistoiminta on antanut äitiyslomalaisten elämään aikuisia ihmissuhteita ja puhekavereita. Harjun (2003, 40 – 41) mukaan lasten kanssa kotona oleva perheenäiti saa vastapainoa arjen pieniin ympyröihin yhdistyksen toimintaryhmässä.

Tapasin muita. (Aktiivi 5) //Jotenkin niin kuin kaipasi kun tutut olivat työelämässä ja oli vähän semmoista, että mitä tässä, niin mä ajattelin, että tossa vois olla joku juttu. // Alkoi tulla mulle tosi yksinäistä. (Aktiivi 10) // Se on varmaan lähtenyt siitä, kun oli pienemmät lapset, niin pääsin pois kotoa. (Aktiivi 5) // Niin, että haluaa tavallaan jotain muutakin siihen (vauvan hoidon lisäksi). (Aktiivi 8) // Että mulla on jotain muutakin tekemistä kuin olla niiden lasten kanssa. (Aktiivi 5) // Vauvan kanssa puoli viiteen kanssa kaksistaan oleminen, niin ei se sopinut mulle yhtään. Seinät meinasivat kaatua päälle siellä kotona yksinään. (Aktiivi 3)

Yksinäisyyttä voidaan torjua myös järjestämällä erilaisia tapaamisia ihmisille, kuten eräs aktiivi luonnehtii tehtävänsä:

Järjestän kerran kuukaudessa kahvitilaisuuden niille, jotka eivät pääse muuten osallistumaan (vamman vuoksi), koska on tärkeä tavata muita ihmisiä ja jutella toisten kanssa. (Aktiivi 4)

Aktiivisen kansalaisuuden yksi tärkeä osa-alue on toisten ihmisten auttaminen ja tukeminen. Harjun (2010, 45 – 47) mukaan suomalaisilla on vielä valmiutta auttaa toisia ihmisiä, vaikka itsekkyuden katsotaankin lisääntyneen viime vuosikymmeninä. Se tuotiin haastatteluissa esille esimerkiksi näin

Me tehdään kummilapsitoimintaa, että esimerkiksi eräs nuori nainen muutti tänne opiskelemaan ja olikin raskaana ja hän ei saanut mitään tukia, niin sitten me tuettiin sitä. (Aktiivi 5) // Mä olen mukana vain auttaakseni. (Aktiivi 4) //Ja tuli sellainen Romanian köyhille perheille se, että niitä äitiyspakkauksia tehdään, niin se jotenkin kosketti sitten itseäkin, että vois sitten auttaa muitakin perheitä ja lapsia. (Aktiivi 10)

Useat aktiivit haluavat tehdä hyviä tekoja. Harju (2010, 45 – 47) toteaa, että hyvät teot toisten ihmisten ja oman asuinyhteisön puolesta saavat suomalaiset liikkeelle toimimaan kansalaisyhteiskunnassa.

Aktiivinen kansalainen osallistuu jollain tavalla yhteisen hyvän eteen (Aktiivi 11) // Sitä mä pyrin tekemään, niin lähdetään kattoon tuo ulkoilureitti jos me pystyttäisiin viemään niitä vanhuksia ja muistisairaita sinne kävelylle päiväkahville sinne luontoon. // Mä aina ennakkoon käyn tarkistamassa mihkää mennään että ne (polut) on kunnossa ja vähän arvioin sitä, että minkälaista porukkaa tulee, että miten päästään mihinkin paikkaan niin että kaikki pääsee mukaan. // Kunnostetaan huvilaa ja pihaa, että eläkeläisillä on joku paikka, mihin tulla. (Aktiivi 4)

Vertaistukiryhmiä pidetään merkittävinä aktiivisuuden muotoina. Potilasyhdistykset tekevät tärkeää työtä sairastuvien tukena ja niissä vaihdetaan tietoa ja kokemuksia sairauteen liittyvistä seikoista.

Ne ihmiset, jotka käyvät siellä, ovat tunteneet vertaistuen tärkeäksi eli on samanlaisia vertaisia ja jotka sairastaa. // Itekin siitä tykkää kun saa sitä

vertaistukea. // Koin tärkeäksi mennä vertaistukiryhmään, koska halusin tietää enemmän sairaudesta ja sairastavista. // Ja olen kokenut, että vertaistukiryhmässä oleminen lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, kun kerhossa ne kaikki muutkin sairastavat. (Aktiivi 1)

Vertaistukiryhmät ovat aktivoituneet nettiin.

On esimerkiksi facebook -ryhmien ylläpitäjiä ja heitä, jotka pitää vertaistuki blogia, (Aktiivi 12)

Vertaistukiryhmät ovat muutakin kuin potilastukiryhmiä. Esimerkiksi

Sit se äitiysloma niin kuin yllätti, että mulla ei täällä Kaupungissa ollut niin hirveesti sille samassa elämäntilanteessa olevia (ystäviä). // Mä olen oikeasti omassa kodissa kahvittanut varmaan tuhat ihmistä niiden mammavuosien aikana kun olin kotona. // Sain sen (ryhmän) kautta kontaktia näihin muihin äitiyslomalaisiin ja sitten me ruvettiin päivittäin näkemään erilaisissa merkeissä jonkun kotona tai puistoissa. // Mammaryhmä on ollut semmoinen, että se kerta kaikkiaan pelasti mut sieltä. // Se oli niin kuin sellainen työyhteisö, joka kannatteli toisiaan. (Aktiivi 3)

Monet ihmiset osallistuvat kansalaistoimintaan juuri sen vuoksi, että on kiva tehdä jotain yhdessä toisten kanssa. Harju (2010, 45 – 47) toteaa myös, että varsinkin pienet yhdistykset ovat melko vähissä varoissa, joten talkoilla toimiminen on yhdistyksen elinehto.

Siinä on hyvä porukka, jonka kanssa on mukava tehdä töitä. // Talkoillahan me sitä tehtiin. // Jotenkin se on varmaan se hyvä mieli sieltä, että me saadaan tuommoisella joukkiolla, saadaan melko monenlaista aikaiseksi. // Se oli mukava tehdä kun porukalla tehtiin. (Aktiivi 4) // Sellaista mukavaa yhdessä tekemistä. // Musta on mukava olla järjestämässä tapahtumia ja tekemässä sellaisia juttuja, mihin kaikki voivat osallistua. // Että nauttii siitä, että saa olla mukana jossain porukassa tekemässä. (Aktiivi 6) // Se on enemmän voimauttavaa, on jotenkin parempi, että meitä on enemmän tekemässä. (Aktiivi 5)

6.3. Tunne

Tunne –käsitteitä oli 84 kappaletta ja se nousi kolmanneksi suurimmaksi käsitteekategoriaksi. Hyvä fiilis – mukava olo, vastuuntunto, mielekkyys elämään ja oma kiinnostus välittyivät tunteisiin vaikuttavista merkityssisällöistä. Harjun (2010, 66 – 67) mukaan mukanaolo kansalaisyhteiskunnan aktiviteeteissa tuottaa monille ihmisille tyydytystä ja iloa. Innostus siivittää eteenpäin, antaa voimaa ja synnyttää uutta. Innostavassa yhteisessä tekemisessä ihmiset kannustavat toisiaan, kannattelevat vaikeiden aikojen ylitse ja auttavat yhteisen päämäärän saavuttamisessa.

Siellä on hyvä porukka ja mahtava fiilis. (Aktiivi 5) // Mä saan itselleni hyvän mielen ja mulla on helppo olla siellä mukana. (Aktiivi 4) //

Harjun (2010, 68 – 69) mukaan kansalaisyhteiskunta rakentaa ihmisen identiteettiä. Ihmisen pitää saada kuulua yhteisöihin, joissa hän tuntee hyväksyntää ja turvallisuutta. Sisältörikas ja elämyksiä antava toiminta, yhteistyö muiden ihmisen kanssa ja pyrkimys yhteiseen hyvään muokkaavat meitä ihmisinä, yksilöinä ja persoonina (Harju 2010, 68 – 69.)

Että jotenkin semmoinen hyvä mieli. // Minä voin olla niiden kanssa ja harrastaa semmoisia asioita, joita tunnetaan kivaksi. // Ja sitten on varmasti on suuri merkitys sillä, että on hyvä porukka ja että se porukka pysy hyvällä mielellä ja tykkää olla siellä ja tulee vielä toisenkin kerran.

Halusta olla mukana monessa, iloisella meiningillä. (Aktiivi 11) // Oikeasti kun sä olet sitä tekemässä, on sulla hyvä fiilis ja siellä on mukava olla. // Tämmöisissä toiminnoissa mulla on merkitystä. (Aktiivi 6)

Siitä tulee itselle oikeasti semmoinen onnistumisen kokemus. // Tavallaan tyydytystä. (Aktiivi 8) // Että jotenkin semmoinen hyvä mieli ja semmonen, että saa itsestä rutista irti. (Aktiivi 5) // Saa jollain lailla toteuttaa itseään. (Aktiivi 8)

Aktiivinen, kollektiivinen toiminta auttaa jaksamaan ja antaa energiaa. Markku Hyyppä (2002) toteaa teoksessaan, että Suomen rannikkoalueen

ruotsinkielisessä väestössä elää poikkeuksellisen paljon vireitä ihmisiä. Hyypän mukaan selitys piilee paljolti kansalaisaktiivisuudessa, koska vilkas osallistuminen järjestötoimintaan tuottaa hyvinvointia ja kartuttaa terveyttä edistävää sosiaalista pääomaa. Sen ovat myös haastateltavat myöntäneet.

Mä saan siitä itselleni valtavasti voimaa, virtaa. // Omaan jaksamiseen saa paljon paukkuja. (Aktiivi 5) // Valtavan voimauttavaa se on olla mukana siellä. (Aktiivi 3) // Kyllä se varmaan antaa voimaa tuo, että on jotain tekemistä. (Aktiivi 4)

Aktiiviset kansalaiset kantavat vastuun tekemisestään.

Että se ei ole semmoinen rasite, kun jotkut tykkää, että vastuunottaminen on kamalaa. (Aktiivi 5)

Vastuunkantaminen ymmärretään myös sellaiseksi, että jos on valittu yhdistyksen tai järjestön päättäviin elimiin, niin kokouksissa on käytävä aina kun se on mahdollista. Samoin on osallistuttava yhdistyksen järjestämiin toimintoihin. *Kyllä mä koen sen, että jos mä olen luvannut lähteä johonkin mukaan, niin mun vastuulla on, että mä käyn niissä kokouksissa ja osallistun. (Aktiivi 2)*

Sitten jos mä lupaan niin mä olen ja osallistun. (Aktiivi 5) // Kun ottaa sen työn ja suorittaa sen työn. (Aktiivi 4) // Sen minkä olet luvannut, niin sen lunastat. (Aktiivi 7)

Vastuuntunto saattaa kohdistua myös tekemiseen kun näkee jotain korjattavaa.

Kuitenkin mä sen jollain lailla näin, että jotain on tehtävä sille paikalle. // Kyllä se on, jos kerran tekee jotain, niin kyllä se vastuu pitää kans kantaa tekemistään. (Aktiivi 4)

Osaako ja voiko aktiivinen kansalainen kieltäytyä luottamustehtävästä jos pyydetään?

Kun meitä ihmisiä on sellaisia, jotka eivät osaa sanoa ei, ja sitten se, että ne on vastuuntuntoisia. // Että kun on johonkin antanut itsensä valita, niin myös niin kuin menee niihin kokouksiin. (Aktiivi 2)

Aktiivinen kansalaisuus antaa elämälle pohjaa. Harju (2010, 45, 59) toteaa, että aktiivinen toimiminen kansalaisyhteiskunnassa antaa ihmisille mahdollisuuden kokea elämänsä mielekkääksi. Kansalaisyhteiskunnassa syntyvät ne merkitykset, joiden varassa ihminen tulkitsee itseään ja maailmaa.

Se tuo semmoista mielekkyyttä elämään, ettet sä käperry liikaa. (Aktiivi 2) // Kyllästyn nopeasti jos ei ole mielenkiintoa ja mielekästä tekemistä. (Aktiivi 3) // Siitä saa itselle hyötyä. (Aktiivi 11) // Saa päiviin järkevää tekemistä ja täytettä. (Aktiivi 10)

Koin, että se on tärkeää tekemistä. // Toisaalta sitten taas näkee, että hitsi vieköön, kyllä meillä onkin hyvin asiat. (Aktiivi 5)

Aktiiviset ihmiset ovat uteliaita ja ovat kiinnostuneita eri asioista. He haluavat tietää, mitä omassa yhteisössä ja yhteiskunnassa tapahtuu.

Mä haluan tietää, mitä mun lähistöllä tapahtuu ja mihin mä voin vaikuttaa. (Aktiivi 11) // Mun mielestä on tärkeää, että mä pystyn ja tiedän asioista. (Aktiivi 5) // Mä olen jotenkin innostunut asioista. // Ehkä mä oon enempi sellainen, että syttyy aina uudesta ja sitte ehkä jatkaa matkaa. (Aktiivi 3)

Omasta mielenkiinnosta ja tunteesta vaikuttaa. // Seuraa uutisia ja tapahtumia ympärillään. // Aktiivinen kansalainen on kiinnostunut kaikesta, mitä ympärillä tapahtuu. // Uusien mahdollisuuksien ja ovien aukeaminen kiinnostaa aina. (Aktiivi 11) // Se on mun luonne kun on niin kiinnostunut kaikesta. (Aktiivi 7)

6.4. Itsensä kehittäminen

Itsensä kehittäminen –kategoriassa ovat uudet kokemukset, uudet ihmissuhteet, elämäntilanne ja osallistuminen. Itsensä kehittämiseen liittyviä merkityksiä löytyi aineistosta yhteensä 70 kappaletta.

Moniin uusiin kokemuksiin pääsee vain osallistumalla kansalaistoimintaan.

Yhdistyksessä saa uusia kokemuksia ja elämyksiä ja voi olla ihan erilaisissa asioissa mukana. // Tarjotaan muillekin samoja kokemuksia. (Aktiivi 6)

Saa uusia mahdollisuuksia ja uudet ovet aukeavat. // Itsensä kehittäminen ja uudet haasteet pitää virkeänä. // Tieto auttaa elämässä ja kokemusta eri asioista on todella tärkeää. (Aktiivi 11)

On tärkeää saada viedä niitä vanhuksia luontoon saamaan uusia kokemuksia. // Että on löytänyt aina jonkun uuden alueen, että saa elämäkokemusta. // Se on uusia asioita, uudet ihmiset tulee. // Että on erilaisten ihmisten kans tekemisessä ja tutustuu ihmisiin. (Aktiivi 4) // Sitten kun pääsi mukaan, niin se vei kyllä sitten. Kiva nähdä, kun tulee uusia kerholaisia. (Aktiivi 1) // Saa jollain tavalla toteuttaa itseään, ideoida, tehdä ja auttaa. (Aktiivi 10)

Uusien ihmissuhteiden luominen on kiinnostavaa monessakin suhteessa. Kaveripiiri laajenee, tapaa erilaisia ihmisiä ja pääsee tutustumaan samanhenkisiin ihmisiin.

Tokihan täältä saa ihmissuhteita, tuttavina olen lähinnä löytänyt, ja muutaman ystäväni. // (Aktiivi 2) Vapaaehtoistyössä tutustuu samanhenkisiin ihmisiin. // (Aktiivi 12) Saan aina uusia ystäviä. (Aktiivi 11) // Sain kontaktia tavallaan näihin muihin äitiyslomalaisiin. (Aktiivi 3)

Kansalaistoiminta tuottaa lisäksi mahdollisuuksia keskusteluun toisten ihmisten kanssa.

Sitten edes kerran kuukaudessa järjestän tällaisen kahvitilaisuuden, jossa kaikki sais tavata toisiaan ja puhua, koska se on hirveen tärkeää näille ihmisille, että sais jutella jonkun kanssa. ja sitä mä pyrin tekemään. (Aktiivi 4)

Monille äitiyslomalaisille aktiivinen kansalaisuus tuo vaihtelua elämään.

Siihen aikaan mä olin kotiäitinä, niin sehän oli luonnollista, siellä tapasin aikuisia. (Aktiivi 5) // Tavallaan osui juuri siihen kohtaan, kun mä itse olin pienten lasten kanssa kotona ja sitten lähdettiin vähän tällaista niin kuin äitiysliikettä,

mammaliikettä täällä luotsamaan (Aktiivi 3) // Mä olen itse ollut äitiyslomalla ja mulla on aikaa ja vähän itsekin kaipaa tekemistä. (Aktiivi 10) // Että mulle se on vähän niin kuin harrastus samalla, että mulla on jotain muutakin tekemistä kuin niiden lasten kanssa . (Aktiivi 8)

Kotona oleville ja työttömille aktiivinen kansalaisuus antaa suuntaa.

Vastapaino kun ei ole siellä työssä. (Aktiivi 8) // Että kun on kotona, niin haluaa tavallaan jotain muutakin siihen. // Mulle vaan tuli fiilis, että nyt jotain tähän elämänvaiheeseen. (Aktiivi 10)

Jotkut ihmiset kokevat työn tekemisen ja asumisen eri paikkakunnilla stressaavana.

Että kun minä olen vielä ”toisella paikkakunnalla” töissä, niin mä koin sen, että mä erkaannun tästä mun omasta, missä mun perhe on, koska mä niin paljon olen ”toisella paikkakunnalla”. Mulle tuli huoli enemmänkin siitä, että kaikki katoaa multa ja yhdistys on ollut se, millä mä olen pitänyt jalkaa täällä. (Aktiivi 7)

Aktiivisen kansalaistoiminnan tärkeä määritelmä on yhdessä tekeminen.

Osallistun yhdistystoimintaan, useampaankin yhdistystoimintaan. // Päästä itse tekemään sinne. // On mukava olla järjestämässä tapahtumia ja olla tekemässä sellaisia juttuja, mihin kaikki voivat osallistua. // Mä tykkään olla mukana asioissa muutakin muin käymällä niissä. (Aktiivi 6)

Osallistuminen yhteisiin asioihin. // On mukana eri yhdistyksissä, työpaikan tapahtumissa, lastensa vanhempainilloissa. (Aktiivi 11) // Yhdistystoimintaa ja vapaaehtoistoimintaa. (Aktiivi 12) // Voin olla niiden kanssa ja tehdä yhdessä töitä. Nauttii siitä, että saa olla mukana jossain porukassa tekemässä. (Aktiivi 4)

6.5. Perintö vanhemmilta

Useat aktiiviset kansalaiset ovat saaneet omasta kodistaan ja lapsuudestaan vaikutteita osallistua aktiiviseen toimintaan.

Laitinen ja Nurmi (2003, 125) painottavat tutkimuksessaan kodin ja varhaissozialisaation merkitystä aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamisessa. Heidän tutkimuksessaan tutkimushenkilöt omaksuivat perusarvonsa lapsuuden ja nuoruuden aikana ja perustelivat aktiiviseksi kansalaiseksi tuloaan kodin vaikutuksella. Tässä tutkimuksessa noin puolet haastateltavista sanoi lapsuuden kodin ilmapiirin ja vanhempien esimerkin ohjanneen heitä aktiiviseksi kansalaiseksi. Suoninen, Kupari ja Törmäkangas (2010, 35) osallistuivat kansainvälisen ICCS 2009 -tutkimuksen tekemiseen nuorten yhteiskunnallisista tiedoista, osallistumisesta ja asenteista ja totesivat, että kodin taustatekijöillä on tärkeä merkitys nuorten asennoitumiselle ja suuntautumiselle yhteiskunnallista osallistumista kohtaan. Tässä tutkielmassa on haastateltu aikuisia aktiivisia kansalaisia, mutta voidaan todeta, että heidänkin taustallaan näkyy kodin vaikutus aktiivisuuteen.

Vanhemmat oli poliittisesti aktiiveja ja kyläyhdistyksessä. // Äiti oli semmoinen kylän emäntä, kun joku lähti synnyttämään tai emäntä sairastui, niin se meni lypsämään lehmän. // Sitten kun leivottiin leipää tai uutisleipää niin sitten vietiin kaikille naapureille. // Hoidettiin vanhat naapurit, mummot ja vaarit; saunotettiin ja se oli sellaista yhteisöllistä. (Aktiivi 2)

Mulla tulee kans kotoa, että vanhemmat olivat politiikassa mukana ja monenlaisissa yhdistyksissä ja vastuunkantajana ihan. (Aktiivi 9) // Ennen aikuisikää olen ollut mukana tapahtumissa, koska vanhemmat on ollut niissä paljon mukana. Mä olen ehkä tavallaan kasvanutkin siihen. (Aktiivi 6)

Olen ollut lapsesta lähtien mukana vapaaehtoistyössä, kaikenlaista on tullut tehtyä vuosien varrella, useassa yhdistyksessä. // Edesmennyt äitini oli aktiivinen kansalainen ja hän otti minut aina mukaan pienestä pitäen ja siitä lähtien olenkin ollut aina jossain yhdistyksessä aktiivina mukana. // Äitini jalanjalkia siis kuljen. Olen saanut tämän verenperintönä. (Aktiivi 12)

No isä tietenkin oli, mutta ei tietysti ihan näin laajasti ole, että sillä oli se poliittinen puolue ja se työ, missä se oli. // Yhdessä mentiin pärekattoja tekemään ja heinätöihin ja perunamaalle. (Aktiivi 4)

Tietysti niinkö kotoa. // Mun äiti on ollut järjestötoiminnassa paljon ja semmoinen että hän on yleissivistynyt. // Häneltä kun on aina kysytty, niin sitten hän on lähtenyt pohtimaan. ja on ollut niin kuin hyvä yleissivistys ja jollakin lailla semmoinen esikuva mulle. (Aktiivi 3)

Monilla aktiivisille kansalaisille on tärkeää opettaa omille lapsilleen kansalaisvaikuttamista. Se tapahtuu usein vanhempien näyttäessä esimerkkiä.

Tärkeää yhdessä tekemisessä on myös se, että voi ottaa omat lapset mukaan tekemiseen ja samalla oppimiseen. // Asioita, joissa myös lapset voi ottaa mukaan, se on lapsillekin antoisaa, koska he pääsee tapaamaan ihmisiä ja näkemään sitä aikuisten maailmaa. // Pystyttiin tavata aina niin kuin aamukahvien merkeissä ja tietysti se, että meidän tosi pienillä lapsilla oli myös heilläkin uusia kontakteja. (Aktiivi 3) // Lasten myötä se, että haluaa antaa heillekin esimerkkiä. (Aktiivi 11)

6.6. Kuvauskategorioiden ulkopuoliset käsitykset

Somevaikuttaminen eli sosiaalisen median kautta tuleva vaikuttaminen tuli esille parissa haastattelussa. Nykyään suuri osa aktiivisista kansalaisista vaikuttaa somessa joko jonkun itselle läheisen ryhmän jäsenenä tai itse ylläpitäjänä. Sosiaalisesta mediasta löytyy tänä päivänä esimerkiksi eri lemmikkieläinten virtuaaliryhdistyksiä, eri instrumenttien harrastajien yhdistyksiä ja erilaisia yhden asian liikkeitä. Sen kautta saadaan paljon ihmisiä nopeasti mukaan johonkin ”extempore” –tilaisuuteen. Muun muassa Helsingissä toimiva Kallio –liike käyttää somea viestitäkseen ihmisiä tulevista tapahtumista. Perinteisten yhdistysten ja järjestöjenkin on oltava somessa saavuttaakseen mahdollisimman laajan näkyvyyden. Häyhtiö (2010, 62) kertoo väitöskirjatutkimuksessaan verkkofoorumeista, joissa internetin välityksellä saadaan aikaan ”vuorovaikutteista poliittista kommunikaatiota ja voidaan luoda elektronista

demokratiaa.” Online-foorumeilla kansalaisilla on mahdollisuus viestiä itselleen tärkeistä asioista. Harju (2010, 134, 140, 143 – 144) puolestaan toteaa, että sosiaalinen media tarjoaa ihmisille helppoja osallistumismahdollisuuksia, esimerkiksi verkkokirjoittelulla voidaan ajaa tärkeitä asioita eteenpäin ja muutenkin keskustella yhteiskunnallisista asioista. (Harju 2010, 135, 140, 143 – 144.) Tässä tutkielmassa Aktiivi 3 on someaktiivi ja kertoo:

mä lähdin vetään sitä ompeluseuraa, naisjärjestöä ja tämmöistä yhteiskunnallista liikettä, sitäkin ylläpitämään tuolla somessa. (Aktiivi 3)

Aktiivisuus on siirtynyt myös nettiin. // On esimerkiksi facebook –ryhmien ylläpitäjiä ja heitä, jotka pitävät vertaistukiblogeja tai muuta vastaavaa. (Aktiivi 12)

Pidän sosiaalisessa mediassa sellaista lisää kaupunkia -ryhmää, jossa ikään kuin halutaan kannustaa urbaania kaupunkikulttuuria. Että ihmiset itse lähtevät tekemään kaupunkia ja elävöittämään ”Kaupunkia”. // Tulin facebook –mammaryhmään ylläpitäjäksi ja sitä kautta luotiin mahtava verkosto. // Sellaiset vanhat vaikuttamiskanavat (puolueet, järjestöt, yhdistykset) eivät nuoremmalla sukupolvella tunnu niin omilta. // Se on siis tämmöinen facebookissa toimiva naisverkosto. // Sit me perustettiin ”Kaupunkiin” tämmöinen oma ompeluseura. // Siis me ei tosiaankaan tehdä mitään käsitöitä vaan ajatus on käydä semmoista yhteiskunnallista keskustelua ja nyt se verkosto on avoin naiseksi itseään kokeville.” (Aktiivi 3)

Kysyttäessä, mitä muuta aktiivista tutkimushenkilöt tekivät kansalaistoiminnan lisäksi, muutamat heistä ilmoittivat maksavansa jonkin itselle tärkeän järjestön jäsenmaksuja, vaikkeivät muuten olleet aktiivisia kyseisessä järjestössä.

Mä tuen Amnesty Internationalia rahallisesti vuosittain pienellä summalla, kun se tekee mun mielestä todella hyvää työtä maailmanlaajuisesti. (Aktiivi 2)

Aktiiviset kansalaiset tukivat erilaisia yhdistyksiä ja järjestöjä rahallisesti ja antoivat rahaa erilaisiin keräyksiin.

Saatan silloin tällöin kannatuksen vuoksi maksaa eri järjestöjen tai yhdistyksen jäsenmaksuja sekä osallistua eri keräyksiin. Allekirjoitan myös adresseja netissä silloin kun kyse on jostain minulle tärkeästä asiasta. (Aktiivi 12) // Lahjoitan Nenäpäiväkeräykseen ja naisten rintasyöpäkeräykseen. (Aktiivi 4) // Osallistuin Tahdon-kampanjaan ja lahjoitan Unicefille ja Amnestyille kuukausimaksua ja aina jos pystyy johonkin osallistumaan pienellä kynnyksellä tai jonkun toisen toimintaa tukemaan. Kyllä mä lähdän semmoisiin. tosi herkästi kans. (Aktiivi 3)

Eettisiä lahjoja myönsi vain yksi haastateltava saaneensa.

Enpä olis muuten muistanutkaan, että on karjaa jossakin. (Aktiivi 4)

Ainoastaan yhden kerran mainittu, mutta erittäin tärkeä motiivi yhdistyksen merkityksestä oli huoli ja pelko kaiken tutun katoamisesta kun itse työskentelee toisella paikkakunnalla kuin missä koti ja perhe on.

Että mä miten mä nyt sanoisin, että kun minä olen vielä toisella paikkakunnalla töissä, niin mä koin sen, että mä erkaannun tästä mun omasta, missä mun perhe on, koska mä niin paljon olen toisella paikkakunnalla. Mutta tota se, että mulle tuli huoli enemmänkin siitä, että kaikki katoaa multa ja yhdistys on ollut se, millä mä olen pitänyt jalkaa täällä. (Aktiivi 7)

7. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa tutkittiin aktiivista kansalaisuutta. Haluttiin tietää, millaisia käsityksiä tutkielmaan valituilla henkilöillä on aktiivisesta kansalaisuudesta ja mitä se heille merkitsee. Tutkielma tehtiin haastattelemalla henkilöitä, jotka toimivat aktiivisen kansalaisuuden eri kentillä. Tutkielmassa pyrittiin ymmärtämään, millainen merkitys aktiivisella kansalaisuudella on suomalaisessa yhteiskunnassa tämän tutkielman otannan perusteella.

Tärkeimmäksi merkitykseksi aineistosta saatiin yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Haluttiin vaikuttaa nimenomaan lähialueen asioihin. Valtakunnallinen tai kansainvälinen vaikuttaminen ei ollut näille tiedonantajille niinkään tärkeää, koska omallakin alueella riitti heidän mielestään tehtävää. Haluttiin tietoa ja mahdollisuutta olla mukana vaikuttamassa esimerkiksi lasten koulun asioihin (homekoulut) tai pyörätien rakentamiseen lähialueelle. Vaikuttaminen konkretisoitui oman yhteisön edunvalvojana toimimiseen ja usein se tarkoitti tärkeiden asioiden viemistä eteenpäin poliittisille päättäjille. Samoin keskeneräisiä asioita haluttiin saada sysätyä liikkeelle. Yhteiskunnallinen keskustelu nähtiin myös tärkeäksi tehtäväksi. Yhteisöllisyys korostui, koska lähes jokainen tiedonantaja painotti yhteisen äänen kuulumista sen sijaan, että olisi korostanut itseään tärkeänä toimijana.

Sosiaaliset suhteet olivat toiseksi eniten mainittu motiivi olla mukana aktiivisessa kansalaistoiminnassa. Ihmissuhteet olivat tärkeitä nimenomaan yksinäisyyden poistajana ja usein aktiiviseen kansalaistoimintaan lähdettiinkin mukaan ystävien opastuksella. Rikkautena pidettiin sitä, että osallistumalla aktiiviseen kansalaistoimintaan saatiin tutustua samanhenkisiin, mutta myös erilaisiin ihmisiin. Todettiin, että muiden kanssa yhdessä tekeminen oli mukavaa ja yleensä mukana olo antaa itselle yhteisöllisyyden kokemuksia ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Tässä tutkielmassa monet tiedonantajat olivat äitiyslomalaisia ja aktiivinen kansalaistoiminta antoi heidän elämäänsä uusia aikuiskontakteja ja sen lisäksi irtiotta kodista. Toisten ihmisten auttaminen ja tukeminen koettiin myös tärkeäksi. Auttamista tehtiin yhdistyksien kautta sekä

osallistumalla vapaaehtoistyöhön. Useat tutkimushenkilöt kokivat yhteenkuuluvuutta vertaistukiryhmissä joko potilasvertaistukiryhmässä tai äitiystukiryhmässä (mammaryhmä). Ne koettiin tärkeiksi voimavaroiksi, koska niissä mukana olevat henkilöt olivat samassa elämäntilanteessa; joko sairastivat samaa sairautta tai olivat samaan aikaan äitiyslomalla. Vertaisryhmissä heillä oli mahdollisuus vaihtaa kokemuksia ja rakentaa tukiverkoston. Verkostojen rakentamista pidettiin myös tärkeänä sen vuoksi, että on hyvä tuntee erilaisia ihmisiä, joihin voi tukeutua tarpeen vaatiessa.

Kolmanneksi suurimmaksi kategoriaksi nousivat tunteet. Yhdistyksessä mukana oleminen koettiin mukavaksi. Niissä viihdyttiin ja koettiin onnistumisen hetkiä. Osallistuminen yhteisön järjestämiin projekteihin, jotka saattoivat olla fyysisestikin raskaita, kun toimintaa tehtiin aamusta iltaan, antoi kuitenkin valtavasti henkistä voimaa ja energiaa tutkimushenkilöille. Fyysisen suorituksen jälkeen tutkimushenkilöt tunsivat mielihyvää siitä, että saivat itsestään puristettua irti ja energiaa riitti vielä seuraavillekin päiville. Aktiivinen kansalaisuus antoi tutkimushenkilöille mielekkyyttä elämään. Se toi sisältöä elämään ja antoi järkevää tekemistä, jolla täyttää pitkät päivät ja illat. Aktiivisuuteen lähdettiin mukaan sen takia, että oltiin kiinnostuneita asioista. Haluttiin tietää, mitä ympärillä tapahtuu. Haluttiin olla tapahtumien keskiössä.

Aktiiviset kansalaiset ovat tämän tutkielman valossa myös vastuunsa kantavia henkilöitä. Jos heidät on valittu mukaan johonkin yhdistykseen tai ovat itse siihen vapaaehtoisesti lähteneet mukaan, he pyrkivät olemaan mukana kaikissa kokouksissa ja toiminnoissa. He tunsivat huonoa omatuntoa siitä jos joutuivat olemaan pois tilaisuuksista. Samoin jos henkilölle oli annettu tehtävä suoritettavaksi, voitiin luottaa siihen, että tehtävään valittu aktiivinen henkilö todellakin suoritti sen.

Itsensä kehittäminen on eräs motiivi lähteä mukaan aktiiviseen kansalaistoimintaan. Tämän tutkielman tiedonantajat painottivat uusien kokemusten mahdollisuutta. Päästiin mukaan sellaiseen tekemiseen ja toimintaan, johon kaikki ihmiset eivät elämänsä aikana pääse, esimerkiksi

järjestämään erilaisia tapahtumia ja näkemään yhteiskuntaa toisten väristen silmälasien kautta.

Yli puolet tämän tutkielman tiedonantajista olivat saaneet aktiivisen kansalaisen ”herätyksen” oman lapsuuden perheen kautta. Vanhemmat olivat olleet itse aktiivisia kansalaisia; osallistuneet joko paikalliseen kunnallispolitiikkaan tai ammattijärjestön toimintaan tai kotona puhuttiin paljon yhteiskunnallisista asioista. Joidenkin tiedonantajien vanhemmat olivat aktiivisia talkoolaisia omalla asuinalueellaan; osallistuivat heinätöihin ja kyläyhdistyksen toimintaan. Paljon puhuttiin ”verenperinnöstä”, jonka tämän tutkielman tiedonantajat olivat saaneet omilta vanhemmiltaan. Koettiin myös tärkeäksi opettaa omille lapsille aktiivista kansalaisuutta joko ottamalla heidät mukaan tilaisuuksiin ja näkemään kuinka aikuiset toimivat yhteisöissään tai keskustelemalla yhteiskunnallisista asioita kotona lasten kanssa. Ottamalla lapset mukaan toimintaan, saatettiin heille antaa mahdollisuus myös omien verkostojen rakentamiseen.

Kuvauskategorioiden ulkopuolelle jätettiin someaktiivisuus, jonka Outi Tuomaala (2016) nosti omassa pro gradu -tutkielmassaan viidenneksi valtiomahdiksi yrityselämän, julkisen sektorin, kolmannen eli kansalaissektorin ja neljännen eli perheen ja ystävien muodostaman sektorin lisäksi. Tässä tutkielmassa ainoastaan yksi tiedonantaja sanoi olevansa someaktiivi. Hän toimi useassa verkkoryhmässä ylläpitäjänä ja osallistui yhteiskunnalliseen verkkokeskusteluun. Some eli sosiaalinen media on tänä päivänä täynnä erilaisia ryhmittymiä, joissa ollaan varsin tiiviisti yhteydessä toisten samanhenkisten kanssa ja jossa voidaan viestiä tärkeitä asioita kuntien ja valtion päättäjille.

8. Pohdinta

Tässä tutkielmassa tutkittiin aktiivista kansalaisuutta ja sitä lähellä olevaa kansalaistoimintaa. Aktiivinen kansalaisuus mielletään Suomessa ja yleensä demokraattisissa maissa tärkeäksi kolmannen sektorin toimijaksi. Tulevaisuudessa sen merkitys korostuu entisestään kun valtio ja kunnat joutuvat yhä tarkemmin määrittelemään palvelujen tasoja. Esimerkiksi potilastukiryhmät nousevat yhä tärkeämpään arvoon, koska niissä jäsenet saavat monesti paremmin tietoa kokemusasiantuntijoilta eri hoitomuodoista ja tukipalveluista kuin mitä yhteiskunnan tarjoamilta instituutioilta. Samoin kaupunkien eri osien asukasyhdistykset ja kyläyhdistykset kykenevät puuttumaan ja vaikuttamaan kuntien kaavoituspäätöksiin.

Länsimaiselle demokratialle on ehto, että sen kansalaiset äänestävät vaaleissa ja myös asettavat ehdokkaita poliittisiin luottamustehtäviin. Tämän vuoden (2017) kunnallisvaaleissa eri poliittisilla puolueilla oli suuria ongelmia saada ehdokaslistat täyteen. Ei myöskään voida olla tyytyväisiä siihen, että vain 58,9 % kansalaisista kävi äänestämässä. (Oikeusministeriö 2017). Suomessa tarvitaan enemmän yhteiskunnallista keskustelua ja kodit ja koulut täytyy haastaa tekemään enemmän työtä kansalaisaktiivisuuden lisäämiseksi. Seuraava tutkimusaihe voisi olla se, kuinka koulut vastaavat tähän haasteeseen. Miten aktiivisesta kansalaistoiminnasta puhutaan koulussa? Miksi koulussa ei opeteta eri puolueiden näkemyksiä? On tärkeä tiedostaa, että yhteiskunnan rinnalle tarvitaan ihmisten omaa aktiivisuutta ja vastuunottoa omien ja yhteisten asioiden hoitamisessa.

Tämän tutkielman aikana tutkijan mieleen nousi moneen kertaan Maslowin tarvehierarkia, koska aktiivisen kansalaisuuden määritelmät vastasivat sen ylimmän tason tavoitteita, kuten sosiaalisuutta ja itsensä toteuttamista. Yhdessäolo, vuorovaikutus ja yhdessä tekeminen olivat tärkeitä tarpeita kuten myös itsensä toteuttamisen tarpeet, jotka liittyvät arvostukseen ja omaan kehittymiseen. Mahdollisena seuraavana tutkimusaiheena voisi tutkia aktiivista kansalaisuutta ja kansalaistoimintaa Maslowin tarvehierarkian viitekehysessä.

Tulevaisuuden haasteeksi ja itse asiassa jo nyt on noussut uusien aktiivisten kansalaisten houkuttelemisen ja sitouttaminen mukaan toimintaan. Usein yhdistyksen tai järjestön kärkijoukon muodostaa muutaman aktiivisen kansalaisen ryhmä, joka väsy yksinään kantamaan vastuuta. Täytyy olla mahdollisuus jakaa vastuuta useammalle henkilölle. Sosiaalisessa mediassa toimii useita erilaisia, aktiivisia ryhmittymiä, jotka kilpailevat perinteisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Niiden toiminta on usein tilanteeseen sidottu ja kun tilanne tai asia raukeaa, someryhmä lakkaa toimimasta kunnes taas perustetaan uusi tilannekohtainen ryhmä. Perinteisiä, pitkäjänteistä työtä tekeviä yhdistyksiä ja järjestöjä kuitenkin tarvitaan, jotka toimivat pysyvästi edunvalvojina omille jäsenilleen ja tekevät konkreettista auttamistyötä. Nuorista, aktiivisista henkilöistä on puutetta vähän jokaisella kansalaistoiminnan kentällä ja mielenkiintoista olisikin tehdä tutkimus siitä, miten nuoria voitaisiin osallistaa mukaan aktiiviseen kansalaistoimintaan.

Tämän tutkielman luotettavuutta voidaan pohtia Ahosen (1994, 122) lanseeraaman hallitun subjektiivin kautta. Sen mukaan tutkijan on hyvä tiedostaa omat lähtökohtansa ja tietoisesti käsitellä niitä, koska aikaisemmat tiedot vaikuttavat tahtomattaankin tutkimiseen. Puusa ja Juuti (2011) puolestaan toteavat, että laadullinen analyysi perustuu tutkijan omaan tulkintaan toisten ihmisten kokemuksista ja käsityksistä ja siksi tutkijan täytyy katsoa maailmaa kohteensa silmin. Tutkielma pyrittiin tekemään mahdollisimman objektiivisesti ja tutkija sulki mielestään ennakko-oletuksensa ja monivuotisen kokemuksensa aktiivisesta kansalaisuudesta. Toisaalta tutkijan oma kokemus ja tieto aktiivisesta kansalaisuudesta auttoivat saamaan tutkimushenkilöiltä tähän tutkielmaan tarpeellisia merkityksiä aktiivisesta kansalaisuudesta ja samalla näkemään tutkielma-aineistosta oleellisen. Tämän tutkielman perusteella tutkija voi myös todeta oppineensa aktiivisesta kansalaisuudesta lisää, koska jo määritelmät aktiivinen kansalaisuus ja kansalaistoiminta olivat ”hukassa” tutkielman alkuvaiheessa.

Uljens (1989) pohtii tutkimuksen kommunikoinnin merkitystä tärkeänä luotettavuuden mittarina fenomenografisessa tutkimuksessa siksi, että lukijan pitäisi kyetä näkemään yhteys aineiston ja tulkinnan välillä. Sen vuoksi tähän

tutkielmaan on otettu mukaan runsaasti aineistositaatteja ja niiden avulla on pyritty tekemään näkyväksi, miksi tietyt merkitysyksiköt on sijoitettu tiettyyn kuvauskategoriaan. Huusko ja Paloniemi (2006, 169 – 170) sekä Koskinen (2011, 227) puolestaan toteavat, että tutkimusprosessin aineistolainaukset lisäävät tulkinnan läpinäkyvyyttä ja samalla lukijan mahdollisuutta arvioida tutkijan huomioita. Ahonen (1994, 131), Haapaniemi (2013, 35) ja Uljens (1989, 55) lisäävät vielä, että lainauksien käyttäminen osoittaa sen, että niiden avulla lukija voi arvioida ilmauksille annettuja merkityksiä. Aikaisemmin tieteellisyyden kriteerinä on pidetty tutkimustulosten toistettavuutta. Ronkaisen ym. (2014, 13) mukaan ihmistieteissä tutkimusten täydellinen toistettavuus ei ole mahdollista johtuen ihmisten käsitteiden ymmärrettävyydestä sekä kontekstitalanteesta. Heidän mielestään tutkimus pitää kuvata niin hyvin, että toinen (tutkija) voi ymmärtää ja hyväksyä tiedon tekemisessä tehdyt valinnat. Tässä mielessä tutkimus on periaatteessa toistettavissa. Näin puoli vuotta ensimmäisten haastattelujen jälkeen voidaan todeta, että tilanteet ovat muuttuneet joidenkin tutkimushenkilöiden kohdalla, joten täydellistä toistuvuutta olisi mahdoton saavuttaa.

Tulosten luotettavuuden osoittamiseksi, tutkija on pyrkinyt selostamaan analyysin eri vaiheet eli tutkimusprosessin eteneminen, ilmiön ymmärtämisen lisääntyminen ja esitettyjen tulkintojen perusteet mahdollisimman tarkasti, jotta lukija voi arvioida tutkimuksen luotettavuutta (Ahonen 1994, 131; Puusa & Juuti 2011, 51).

Kaiken kansalaisaktiivisuuden taustalla on ihmisten vapaaehtoinen halu tehdä ja vaikuttaa johonkin itselle tärkeään asiaan, auttaa ja tukea toisia ihmisiä, solmia uusia ihmissuhteita, tavata samanhenkisiä ihmisiä, keskustella ja työskennellä yhdessä toisten ihmisten kanssa ja saada sen kautta omaan elämään syvyyttä ja merkityksellisyyttä. Toivo paremmasta maailmasta, paremmasta yhteiskunnasta saa monet ihmiset liikkeelle.

Tämä tutkielma vahvisti tutkijan käsitystä aktiivisen kansalaisuuden tärkeydestä kolmannen sektorin toimijana.

Lähteet:

Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. (toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja., 113 – 160. 1. -2. painos. Rauma: Kirjayhtymä

Alapuro, R. & Stenius, H. 1987. Kansanliikkeet loivat kansakunnan. Teoksessa Risto Alapuro, Ilkka Liikanen, Kerstin Smeds, Henrik Stenius Kansa liikkeessä (toim.) Kirjayhtymä. Helsinki. 7 – 52.

Alanko, J. 2008. Abi ja aktiivisen kansalaisuuden haaste. Opettajankoulutuslaitos Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19311/URN_NBN_fi_jyu-200812155966.pdf?sequence=1 (Luettu 20.1.2017).

Ansala, L. 2017. ”Niin monta rautaa tulessa”. Aktiivinen kansalaisuus järjestöaktiivien yliopisto-opiskelijoiden kertomana. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi. [https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62727/Ansala Liisa ActaE 210 _pdfA.pdf?sequence=4](https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62727/Ansala_Liisa_ActaE_210_pdfA.pdf?sequence=4) (Luettu 25.3.2017)

Attac.fi. <http://www.attac.fi/perustietoa> (Luettu 15.12.2016).

Cantell, H. 2003. Maailma paranee vain vaikuttamalla: aktiivinen kansalaisuus uusien opetussuunnitelmien aihekokonaisuudeksi. Teoksessa Meisalo, V. (toim.) teoksessa Tuuli Ojanperä (toim.) 2005) Näkökulmia Aktiiviseen kansalaisuuteen. Viikin normaalikoulun julkaisuja. Helsingin yliopisto 2005.

Citizenship Foundation 2017. The Law Society. <http://www.citizenshipfoundation.org.uk/main/page.php?12> (Luettu 1.5.2017)

Erikson, K. 2009. Osallistuva politiikka: aktiivinen kansalaisuus ja itsepalveluyhteiskunta. Sosiologia 3/2009. <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.ulapland.fi/se/s/0038-1640/46/3/osallist.pdf> (Luettu 12.12.2016).

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517685047> (Luettu 19.2.2017).

Eurooppalainen Suomi ry. Tammikuu 2013. Euroopan kansalaisten teemavuosi 2013. <http://www.eurooppalainen suomi.fi/kansalaiset2013/> (Luettu 10.5.2017)

Fischer, F. 2006. Participatory Governance as Deliberative Empowerment. The Cultural Politics of Discursive Space. American Review of Public Administration, 36:1, 19–40.)

Giron, M. & Alison, L. 2014. Educating Good Citizens: A Case Study of Citizenship Education in Four Multicultural High School Classrooms in Ontario. University of Ottawa (Canada) Pro Quest. <https://search-proquest-com.ezproxy.ulapland.fi/docview/1520320657?accountid=11989> (Luettu 30.4.2017)

Haapaniemi P. 2013. Fenomenografinen analyysi. Fenomenografisen analyysin lähtökohdat ja esimerkki aineiston analyysistä sosiaalityön tutkimuksessa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94431/GRADU-1381234892.pdf?sequence=1> (Luettu 31.3.2017).

Hallituksen strategia-asiakirja 2005. Hallituksen poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat ja politiikat. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2005. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki. <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/369117/vanhanen-strategia-asiakirja-2005.pdf/2e336cee-8088-4bbc-abe5-98267186392d> (Luettu 17.2.2017)

Hanhikivi 2017. Pro Hanhikivi. Missä maa selittää meren. <http://www.hanhikivi.net/niemi/ydinvoima/pro-hanhikivi/> (Luettu 2.4.2017).

Hankala, M. 2011. Näkökulmia nuorten sanomalehtien lukijuuteen ja koulun sanomalehtiopetukseen. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25804/9789513941840.pdf?sequence=1> (Luettu 28.10.2017)

Harju, A. 2003 Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Kansanvalistusseura

Harju, A. 2004 Aktiivinen kansalaisuus ja kansalaisopinnot. Teoksessa S. Niemelä & M. Luutonen Taitava ihminen - toimiva kansalainen. Kansanvalistusseura.

Harju, A. 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi

Harju, A. 2010. Kansalaisfoorumi. <http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta> Kansalaisfoorumi 2017. <http://kansalaisfoorumi.fi/> Luettu 11.2.2017.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus 2008)

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 15. painos

Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. Kasvatus 37(2), 162 – 173. <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.ulapland.fi/se/k/0022-927-x/37/2/fenomeno.pdf> (Luettu 1.4.2017).

Hyyppä, M. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. PS-kustannus. Jyväskylä.

Häyhtiö, T. 2010. Demokratiaa vai toimintaa? Näkökulmia kansalaislähtöisen verkkopolitiikan teoriaan ja käytäntöön. Tampereen yliopistopaino. Tampere. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66622/978-951-44-8131-4.pdf?sequence=1> (Luettu 10.5.2017)

Järvinen, P.; & Järvinen, A. (2011). Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Kesseli, H. & Mattila, L. 2008. ”Kauheen montaa ei:tä se laps ei tarvi, kun ei sit enää tee mieli mitää ehdottaa.” Luokanopettajien käsityksiä opettajan roolista

aktiiviseen kansalaisuuden kasvattajana. Tampereen yliopisto. Pro gradu – tutkielma.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/78573/gradu02229.pdf?sequence=1> (Luettu 1.2.2017)

Kiiski Kataja, E. 2017. Yhteinen Suomeamme. SuomiFinland100. <http://suomifinland100.fi/askelia-kohti-tulevaisuuden-parempaa-osallisuutta/> (Luettu 7.5.2017)

Kirkon ulkomaanapu 2017. Kirkkopalvelut ry. Yhteisvastuukeräys <https://www.yhteisvastuu.fi/kampanja/> Luettu 5.4.2017.

Korsgaard, O. 2001. The Struggle Regarding Citizenship. From Social Citizenship to Active Citizenship. From Adult Education to Lifelong Learning. Teoksessa Korsgaard, O., Walters, S. ja Andersen, R. (Toim). Learning for Democratic Citizenship. Association for World Education and the Danish University of Education.

Koskinen, M 2011. Fenomenografia tutkimuslähestymistapana. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimustavan valintaan. Johtamistaidon opisto. Hansaprint.

Laitinen, M. & Nurmi, K.E. 2003. Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen suomalaisten elämäkertojen valossa. Aikuiskasvatus2/2003. Artikkel. <http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.ulapland.fi/se/a/0358-6197/23/2/aktiivis.pdf> (Luettu 27.12.2017).

Laitinen, M, & Nurmi K.E. 2004. Mitä tarkoitetaan aktiivisella kansalaisuudella? Artikkel. Kansalaisyhteiskunta. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/aktiivinen_kansalaisuus/mita_tarkoitetaan_aktiivisella_kansalaisuudella (Luettu 15.4.2016)

Lehtonen, J. 2008. Kevytaktivistit. Uusi vaikuttajalaji on syntynyt. Artikkel. City-digital –lehdessä. 19.9.2008. <http://www.city.fi/ilmiot/kevytaktivistit/2790> (Luettu 15.12.2016)

Marton, F. (1988). Phenomenography: A research approach to investigating different understandings of reality. Teoksessa R. R. Sherman;& B. W. Webb, Qualitative research in education: Focus and methods. London: The falmer press. Reprinting 2001. S. 141 - 161

Marton, F. & Booth, S. 1997. Learning and Awareness. Mahwah. New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Gummerus: Jyväskylä.

Niemelä, S. 2004. Kansalaiset osallistumaan ja vaikuttamaan. Kansalaisfoorumi.net-verkkolehti,24.5.2004.

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/aktiivinen_kansalaisuus/kansalaisfoorumi.net_aktiivinen_kansalaisuus/kansalaiset_osallistumaan_ja_vaikuttamaan

Niemelä, S. 2004 Yhdessä oppiminen – sosiaalista pääomaa. Teoksessa S. Niemelä & M. Luutonen Taitava ihminen - toimiva kansalainen. Kansanvalistusseura

Niemelä, S. 2009 Alamaisestä kansalaiseksi: kansalaisopinnot ja sivistyspedagogiikka. Teoksessa K. Filander & M. Vanhala-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Jyväskylä

Niemelä, S. 2011 Sivistyminen. Sivistystarve, -pedagogiikka ja –politiikka pohjoismaisessa kansansivistystraditiossa. Väitöskirja Kansanvalistusseura Snellman-instituutti A-sarja 25/2011

Niikko, A. (2003). Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 85.

Niinikoski, M-L & Välikangas L. 2012. Uusi yhteisöllisyys muuttaa demokratiaa. Pääkirjoitus Helsingin Sanomat 24.2.2012. <http://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002521373.html> (Luettu 9.4.2017)

Oikeusministeriö 2017. Äänestysaktiivisuus. Oikeusministeriö – Tulospalvelu. Kuntavaalit 2017. <http://tulospalvelu.vaalit.fi/KV-2017/fi/aanestys1.html> (Luettu 7.5.2017)

Opetushallitus 2011. Demokratiakasvatusselvitys. Raportit ja selvitykset 2011:27. Tampereen Yliopistopaino Oy. (Luettu 16.2.2017)

Opetushallitus 2016. Kansalaisten Eurooppa –ohjelma edistää kansalaisten osallistumista.

http://www.cimo.fi/ohjelmat/kansalaisten_eurooppa/ohjelman_esittely (Luettu 10.5.2017)

Patentti- ja rekisterihallitus. PRH. <https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri.html> (Luettu 22.1.2017).

Puusa, A. 2011. Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Anu Puusa ja Pauli Juuti Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Johtamistaidon opisto. Vantaa: Hansaprint

Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa Anu Puusa ja Pauli Juuti Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Johtamistaidon opisto. Vantaa: Hansaprint

Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2014, Tutkimuksen voimasanat. Sanoma Pro Oy: Helsinki.

Selkälä, A. 2013. Kansalaisuuden hallinta suomalaisessa sosiaali- ja terveystaloudessa. Lapin yliopisto. <http://lauda.ulapland.fi/handle/10024/61775> (Luettu 30.4.2017)

Siisiäinen, M. 1996a Yhteiskunnalliset liikkeet, yhdistykset ja hyvinvointivaltio. Teos Välittävät verkostot. Toim. A-L. Matthies, U. Kotakari ja M. Nylund. Gummerus. Jyväskylä

Suomen Punainen Risti 2017. <https://www.punainenristi.fi/> (Luettu 14.1.2017).

Suomen Vaalitutkimusportaali. 2016 Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto & Suomen vaalitutkimuskonsortio
http://www.vaalitutkimus.fi/fi/kiinnittyminen/puolueiden_jasenmaarien_kehitys.html
 Luettu 22.1.2017 (Luettu 29.11.2016).

Suoninen, A., Kupari, P. & Törmäkangas, K. 2010. Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCs 2009 –tutkimuksen päätulokset. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä 2010.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37474/978-951-39-4107-9.pdf?sequence=1> (Luettu 28.12.2016)

Suutarinen, S. (toim.) (2006) Aktiiviseksi kansalaiseksi. Kansalaisvaikuttamisen haaste. PS-Kustannus. YK:n ihmisoikeuskasvatusta koskeva julistus 66/137.

Tilastokeskus 2011. Tilastokeskus 2011. Ajankäyttötutkimus 2009. Osallistuminen ja vapaaehtoistyö.
http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_tau_003_fi.html
 (Luettu 2.1.2017).

Tomperi, T. & Piattoeva, N. 2005. Demokraattisten juurten kasvattaminen. Teoksessa Tomi Kiilakoski, Tuukka Tomperi & Marjo Vuorikoski Kenen kasvatus. Kriittinen kasvatus ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Vastapaino. 245 -268.

Tuomaala, O. 2016. Yhteiskunta olemme me jokainen. Facebookin ad hoc –ryhmät kansalaisvaikuttamisen väyliä. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma

Tuomi, J.; & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi Helsinki: Tammi.

Uljens, M. (1989) Fenomenografi. Forskning om uppfattningar. Lund: Studentlitteratur.

Valkonen, L. 2006. Millainen on hyvä äiti tai isä? Viides- ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsitykset. Jyväskylän yliopistopaino.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13293/9513925692.pdf>

(Luettu 27.3.2017)

Valtonen, A. 2005. Ryhmäkeskustelu – millainen metodi? Teoksessa Johanna Ruusuvaara & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino.

Veteraanivastuu ry. <http://veteraanit.fi/ukk/> Luettu 5.4.2017

Vihreät De Gröna. Vihreä liitto rp. <https://www.vihreat.fi/asiat/tietoa-vihreista/historia> (Luettu 14.3.2016)

Wood, J.J. 2009. Young People and Active Citizenship: An Investigation. De Montfort University.
<https://www.dora.dmu.ac.uk/bitstream/handle/2086/3234/Jason%20Wood%20-%20Thesis%20-%20e-version.pdf?sequence=1> (Luettu 30.4.2017)

Vuorinen, M. & Särkelä, R. & Perälä, A. & Peltosalmi, J. & Londén, P., Paikkansa pitävät. Sosiaali- ja terveysjärjestöt paikallisina toimijoina. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Saarijärvi 2004.

Yle.fi. <http://yle.fi/vintti/ohjelmat.yle.fi/hovimaki/ajankuva/lauantaiseura.html>
(Luettu 2.4.2017).

Ylen Yksinäisyysilta-paneeli. 23.11.2016. <http://areena.yle.fi/1-3081804>.
(Katsottu 23.11.2016.)

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelukysymyksiä

Miten ymmärrät aktiivisen kansalaisuuden?

Millä lailla sinä olet aktiivinen kansalainen? Mitä teet ja miksi?

Mitä muuta aktiivista teet?

Miksi lähdit mukaan aktiiviseen kansalaisuuteen?

Mitä haluat muuttaa maailmassa vai riittääkö omalla paikkakunnalla vaikuttaminen?

Mikä merkitys aktiivisuudella on sinun elämässäsi? Mitä saat sen tekemisestä itsellesi?

Miten tärkeänä pidät

- omaa vaikuttamismahdollisuutta? 1 – 5
- toisten auttamista 1 – 5
- oman äänen kuulumista 1 -5
- oman osaamisen näkyminen/näyttäminen 1 – 5
- vastuunkantamista 1 – 5
- pätemisentarvetta 1 – 5

Mistä olet saanut kipinän aktiivisuuteen?

Kuinka paljon aikaa aktiivisuus vie elämästäsi? Päivässä, viikossa, kuukaudessa?

Miten suosittelet aktiivisuutta muille ihmisille?

LIITE 2. Käsitteet

1.	vaikuttaminen asioihin	35	äänestää
2.	hyvä fiilis- mukava olo	26	
3.	kehittää asioita eteenpäin	24	
4.	yksinäisyyden poistaja	22	
5.	kiva tehdä yhdessä	22	
6.	kaipaa tekemistä	20	mukava harrastus
7.	paikallisuus	19	
8.	vastuuntunto	18	
9.	tuetaan ja autetaan toisia	17	
10.	halu tietää enemmän asioista	11	tiedostaa
11.	mielekkyyttä elämään	11	
12.	saada kaikki osallistumaan	10	induktiivisuus
13.	antaa toisille mahdollisuus	10	
14.	viedä asioita eteenpäin	10	
15.	osallistuminen/osallistaminen tuntu	9	yhteenkuuluvuuden
16.	elämäntilanne/-vaihe	8	olla aikaa
17.	kiinnostunut/utelias	8	
18.	saada uusia tuttavuuksia	8	
19.	tulee verenperintönä	7	
20.	sosiaalisuus	7	
21.	tuntee asian tärkeäksi	7	
22.	seuraa aikaansa	7	
23.	saa voimaa & energiaa	7	
24.	tykätä tehdä	7	

25.	kasvaa kerhon mukana	6	
26.	ottaa kantaa	6	
27.	erilaisia kokemuksia/elämyksiä	6	
28.	ei olla puolue-/järjestötoiminnassa	6	
29.	luoda, toteuttaa itseään	6	
30.	vertaistuki	6	kokemusten jakaminen
31.	pitää saada asiat kuntoon	5	
32.	täytettä elämään	5	
33.	hyvä porukka	5	
34.	yhteiskunnallinen keskustelu	5	
35.	facebook-some	5	
36.	verkostointi	5	
37.	työllistää sopivassa määrin	5	
38.	maailmanparantaminen	5	
39.	tekee yhteistä hyvää	5	
40.	onnistumisen tunne	5	
41.	yhteisöllisyys	4	
42.	järjestää tapahtumia	4	
43.	velvollisuuden tunne	4	
44.	innostus	4	syttyy kaikesta uudesta
45.	some-aktiivisuus	4	
46.	uudet mahdollisuudet	4	
47.	olla merkitystä elämään	4	
48.	vapaaehtoistoimintaa	3	
49.	yhteisen äänen kuuluminen	3	
50.	pyydetty mukaan	3	
51.	tapa olla ja elää	3	
52.	huolenaiheita	2	
53.	reagoida asioihin	2	
54.	paljon porukkaa	2	
55.	vastapaino kotielämälle	2	
56.	erilaisten ihmisten tapaaminen	2	
57.	ystävät/kaverit	2	

58.	nähdä kun toiset nauttii tekemisestä	2	
59.	kannatuksen vuoksi	2	varainkeruu
60.	kiitollisuus	2	
61.	Lyhytjänteinen toiminta	2	
62.	voimauttavaa	2	
63.	järkevää tekemistä	2	
64.	Ei tähän tunkua ole	1	
65.	asuu itse alueella	1	
66.	yhdistystoimintaa	1	
67.	koskettaa itseä	1	
68.	pitää jalkaa kotipaikkakunnalla	1	
69.	mahdollisuus	1	
70.	huolehtii	1	
71.	täyttä elämää elettävä	1	
72.	muut eivät ehdi	1	
73.	eettiset lahjat	1	
74.	helppo osallistua	1	
75.	positiivinen paine	1	(kiusaamisen
	ehkäiseminen)		
76.	edunvalvonta	1	
77.	näkee, kuinka hyvin omat asiat on	1	

YHT.

495